

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMI- NOORSOO AJAKIRI

SISU:	<i>Paul Kumsik :</i>	JÕULUSÕNUM
	<i>Heino Ahven :</i>	PÜHA 66
	<i>Ellen Vasemägi :</i>	PÄRTLI PEET JUTUSTAS
	<i>Ilmar Sikenäe :</i>	NAD KÖNNIVAD MEIE KESKEL
	<i>Armas Maasalo :</i>	JÕULUKELLAD
	<i>Em Dörk :</i>	JÕULUÕÖ
	<i>Ilmar Kiilberg :</i>	KIRIKUTEEL
	<i>Edgar Randmere :</i>	LUMISEL METSAVAHETEEL
	<i>Elle Lange :</i>	PÄRLI MÄLETAD...?
	<i>Eduard Kansa :</i>	VIHMAVARI
	<i>Vaina Kukk :</i>	ÜHEL KESKPÄEVAL
	<i>Ilmar Kiilberg :</i>	OHTU RANNAS
	<i>Ruudi Toomsalu :</i>	TKSÜ MEISTRIST EESTI MEISTRIKS
	<i>Johannes Aavik :</i>	KEELEHARRASTAJAILE
	<i>Rain Rebas :</i>	KARL RISTIKIVI: TULI JA RAUD
	<i>Tover Selmet :</i>	LASTENÄIDENDITE PROBLEEMIST ÜLDSE

IKKA „TULEVIKU RAJAD“. REPRODUKTSIOONE KUNSTI
SÜGISNÄITUSELT TALLINNAS 1938. PROF. J. TONISSON 70-A.
„TUL. RADADE“ ÕPILASTOIMKONDI „TUL. RADADE“ JAAN.
NR. SAABUNUD AJAKIRJAD.

Nr. 32

Dets. 1938

HELIKUNSTNIK

Jaan Kägu

KLAVERITUNNID

Konservatooriumi kava

Lembitu 19-2, telef. 453-26
vastuvõtt kella 2-5-ni

INGLISKEELNE KUUKIRI

*The Reader's
Digest*

sisaldab artikleid kõikidest maailma ajakirjadest, käsitab kõiki alasid ja on igatühele meeldivaks ajaviiteks ja ühtlasi vahendiks inglise keele arendamiseks.

Iga vihk omaette tervik. Soodne hind Kr. 1.— KUUS teeb ta kõigile kättesaadavaks

Saadaval meie raamatukaupluses

KLUGE & STRÖHM

Tallinn, Pikk 9

KAUBAMAJA

SPORT

TALLINN, S. KARJA 18

TELEF. 446-00

KÕIK SPORDITARBED

TÄIELIK JALANÕUDE OSAKOND

ÕPILASTELE HINNAALANDUS

Meelepäraseid pühadekinke noortele

pakub mõõdukate hindadega

Kooli-Kooperatiivis
müügil ka „Tuleviku
Radade“ üksiknumbr.

K. ü. „Kooli-Kooperatiiv“

Tallinn, Suur Karja 19. Telefon 456-32

591702

EESTI KESKKOOLI- JA GYMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

Nr. 32

14. dets. 1938

IV aasta

(„Tuleviku Radadele“
kirjut. Tall. abipraost
õp. Paul Kuusik)

Jõulusõnum

„Ja äkitselt oli inglisa taeva sõjaväe
hulk; need kiitsid Jumalat ja ütlesid:
„Au olgu Jumalale kõrges, ja maa peal
rahu, ja inimestest hea meel.“

Luuka evang. 2, 13-14

EID tervitavad jõulupühade kaudu rõõm ja rahu ja armastuse-
sõnum ült. Sest: „Nõnda on Jumal maailma armastanud,
et Ta oma ainusündinud Poja on andnud,“ kuulutab Püha
Kiri. Elumurede ja vintsutuste käes vaevlevale inimkonnale ulatatakse kalleim kingitus — ült.

„Vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu!“ üteldi juba ligi 2000 aastat tagasi Petlema välja-
del viibivale karjastele. Ja seda suurt rõõmu on maailmarahvaste põlved pikkade aastasa-
dade jooksul käest kätte edasi ulatanud. Kui väga tahaksime meiegi, tänapäeva-inimesed, olla
selle rõõmu osalised. Selle vaimu, selle õnnistuse osalised, milles vanad muutuvad noorteks,
milles ka väsinud silmad löövad särama ja otse lapselikus õnnes laulab suu neid igivanu ja
armsaks saanud jõululaule. Seda põlevam, mida rängemini muljub meid hall igapäevane elu
oma muredega, hoollimatusega ja ükskõiksusega, on nüüdse inimpõlve igatsus.

Astugem siis jõulupuu enda juure, et ta meiega kõneleks.

Kuid meie ei mõista oma meeles ja mõistuses aru saada sellest salapärasest sündmusest,
millest ingliskeelsetel kõneldakse. Jutusta sina, särav jõulupuu, meile ise!

Ja jõulupuu jutustab. Kuulakem ainult ta kõnet:

ILUSAST, vaigest metsanurgast olen ma pärit. Seal on mu kodu, alaliselt eluvärske, rõõmus ja roheline. Ei koltu seal lehed, ei lange nad surses sügisel, vaid ikka olen elurõõmsas, muutumata rüüs. Ja tuuled ning tormid, need ei murra mind ka: mind kiigutades jutustavad nad mulle Jumala saladustest.

Aga selle kõik, oma kauni kodu ja rahuliku elu, jätsin ma maha ainult seepärast, et sulle — inimlaps — rõõmu teha, kuigi see mulle endale on surmaks. Ja nii olen ma ainult üks piltlik võrdlus sellest imelapsest, kelle sünnipäeva me pühitseme.

Ka tema, meie jõululaps, on imederiigist pärit. Ta on igavesest ajast viibinud Jumala saladuste keskel, on selle maha jätnud ning meid külastama tulnud, et meile pakkuda rõõmu, et meid tervitada sealtpoolt kaldalt, kus ei tunta surma ega kannatusi. Jõulusündmuses tahab ta meile tuua õnnistust sellest salapärasuse looriga kaetud õndsuse vallast, igaviku kodust, kust ta ise on pärit ja kust oma surematu hingega oleme pärit ka meie. Et meile tuua rõõmu ja õnnistust, selleks on ta maailma tulnud, kuigi sellega ta iseenda asetab valurikkasse surma.

KUI niiviisi kuulatan jõulukuuse piltlikku kõnet, siis tunnen, nagu muutuksin ise lapseks. Tundub, nagu astuks üks ingel mu juure, nagu haaraks ta mind käest ja talutaks mu mälestuste valda. Silmade ette kerkivad mälestused aegadest, mil olin üsna väeti, mil süda oli puhas ja patust rikkumata ja kui lapsesüda nii vastuvõtlikult tuksus sellele Jumala saladusele. Hõisates laulis siis lapsesuu kauneid jõululaule ja õnnekülluses särasid silmad kui pärlid. Nii hea, nii armas oli siis olla! Ei tundnud muud kui kirjeldamatut rõõmu ja rahu südames. Peakesega emapõlvele toetudes, kuulab laps, kogu hingega kaasa elades, jõululugusid ja tundis nii elavalt, et inglite väed toovad nüüd inimestele tervitusi sealtpoolt kaldalt. Lapsesilm nägi kuidset kuma Taaveti linna kohal säramas, nägi sõimes väikest püha lapsukest, nägi karjaseid ta juures põlvitamas. Ning kartlik imestus „püha õõ, õnnistud õõ“ ees asus kiirelt tuksuvasse südamesse. Sel õhtul tundsin sügavat usaldust Jumala vastu, kes on rikas heldusest ja kes kingib otsegu küllusesarvest inimhingedele nii palju rõõmu, armastust ning rahu.

Jumalik rahu oli kõigil südames ja jumalik armastus avaldas ennast kingituste näol, mida lastele tehti. See kõik pani hõiskama:

Au olgu Jumalale kõrges ja rahu maa peal!

KUID, kuhu on kõik see jäänud?

Õnnis lapseaeg on möödunud. Praeguses närvesöövas õhkkonnas ja nüüdisaja kiires elutempos läheb see kiirelt isegi juba meie noortel. Varakult õpitakse nägema, et viha ja vaen on suurel määral valitsemas inimeste üle, et saagihimu on neid taga kihutamas. Vaatad küsivate silmadega ümber ja näed peagi, kuidas igapäevane elu nõuab suurtes ja väikestes küsimustes, et pead olema alaliselt valvel ja võitlusvalmis. Pead olema „sõjariistus“, kuid ometi haaravad sind need aasta-aastalt korduvad jõulupühad ka nüüdki. Ja panevad su südame tuksuma igatsusele: et kasvaks, et pääseks võidule inimkonna üle Kristuse Vaimi täis rahu ja armastavat olekut. Tunned ja tead, et see on Kõrgeim Võiertus siin kaduvas elus, ja kummardud pühas hardumuses jõulusündmuste ees ka nüüd:

Au olgu Jumalale kõrges!

JA „rahu maa peal“. Seda igatsed ka. Et inimkond ometi kord jõuaks nii kaugele, nagu seda on hämaras ajaloo minevikus ette kuulutatud, et hunt elab koos kitsetallega, et pardimetsaline magab koos tallekesega, et veised ja lõvi on üheskoos ja pisike poisike hoiab neid. Et nõnda vennalikus armastuses ja Kristuse vaimus „kõik maailm oleks täis Jumala tundmist“. Et poleks ülekohtu, vaenu ja vägivalda, poleks verist vennatapmist, ei kostaks needmishääli taeva poole.

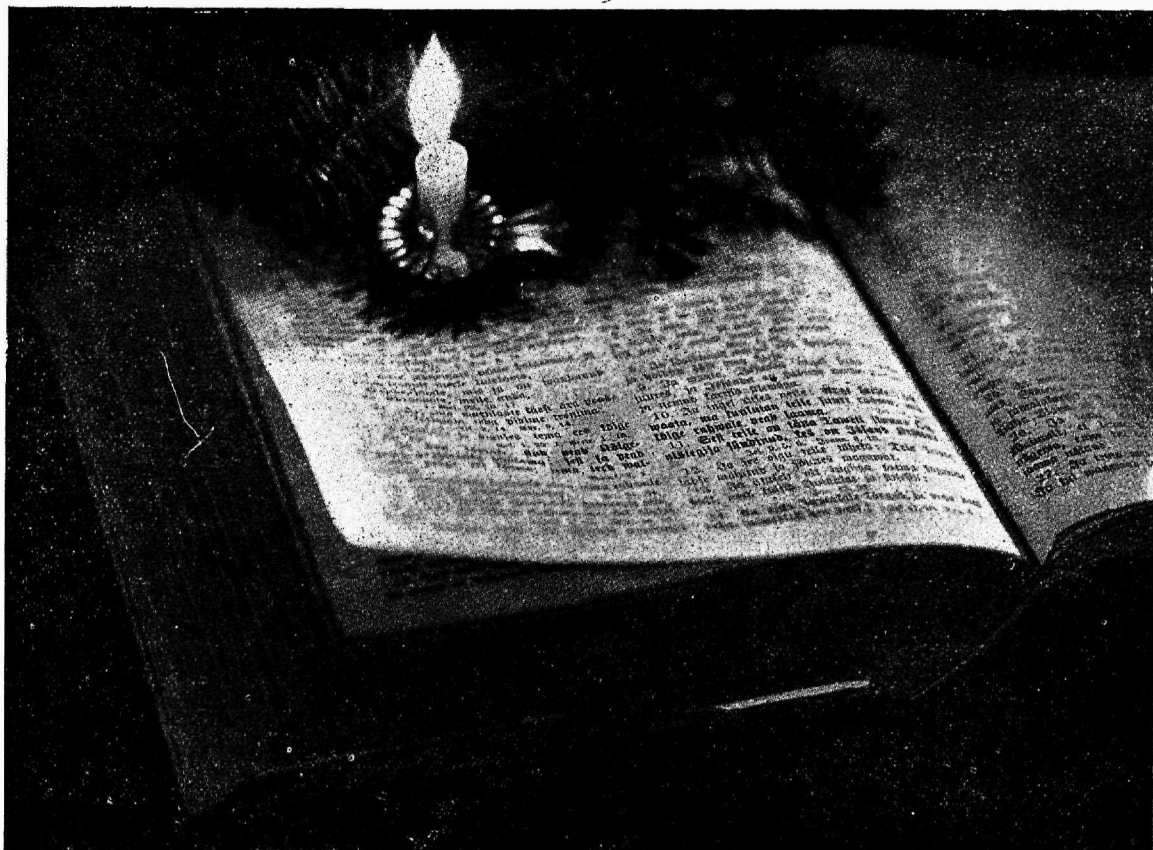
Kasva, kasva, sa Kristuse õnnistusvaim inimeste südameis! Ja loo uueks maailm, et väikised ohked ja et saaksid kuivatatud pisarad, et kaoks egoism ja tigidus, et inimesed rahu ja armastuses kohendaksid oma ajaliku elu küsimusi ja et Jumalal võiks olla

inimestest hea meel!

NII heliseb jälle igatsus meie südameis: kui ometi saaksin ka ise olla Sinuga sarnane, jõululaps Jeesus! Olgu tugev see igatsusheli eriti just noorte hingedes! Siis kujunevad noored ise mõjurikkaks kaasteguriks paremate päevade loomisel ja sammub meie ühine elu —

„Iigema l, Jumal, Su il.“

Õp. Paul Kuusik

„Ja waata, ma kuulutan Teile suurt rõõmu...“

Heino Ahven

Tartu õpet.-seminar

Püha öö

N öö.

Öö laiul lumiseil väljul.

öö vaikne, piiritu.

Kerge härmatis pudeneb puudelt
maha

ja muudelt

esemeilt sulab kui vaha

lumehelvete sätendav võrk.

Ning kirkastuvvalged lumeväljad
helkiv-haljad

laiuvad kaugusse, lõpmatusse,
palistet vaid härmasmetsist.

Ja üle vaiksete väljade,

üle kaugete kallaste

tundub ruttu...

Tasa sahistavad,

sala sosistavad

puude härmatund oksad

kaunist muinasjuttu:

On öö,

jõuluöö!

Taeva sügavas sinas
sädeleb, viirastub tähtedeilm,

ja värvide vinas

pilgutleb silm —

jõulutäht.

Ja üle vaiksete väljade,

üle kaugete kallaste

kostab värisev vaevu:

till-tall, till-tall...

Jätnud kõik hoole,

tähtede poole

hüüab kirikukell:

On öö,

püha öö!

Pärtli Peet jutustas jõulu- laupäeva õhtul...

JÕULULAUPÄEVA õhtu. Vorstid olid juba söödud, laulud lauldud, jõuluvana käinud kinke jagamas, ja küünladki kuusel hakkasid kustuma, heites veel viimaseid helke ning varje talutoa seintele. Lapsed seisid kuuse ümber ja vaatasid kahetseval pilgul kustuvaid leeke.

„Jaah!“ venitas Peet ahjunurgast. „Kes tookord sihukest asja nägi nigu nüüd. Kui mina laps olli, oi ses olli huupis teistmoodu kõik. Es näi minu silm latsepõlven jõuluvana ega sihukesi kinke nigu nüüd!“

Lapsed kuulatasid terasemalt, ehk Peet jutustab neile jälle midagi oma lapsepõlvest. Vanal Peedil oli nii palju naljakaid lapsepõlve-mälestusi. Kord kõneles Peet, kuidas teda vanem õde, isa ja ema heinamaal olles, tulemaal suures pajas, kus oli tuli all, pesema oli hakanud. Õnneks juhtunud aga nii, et naabrinaine tulnud neile ja tabanud õe selliselt hädaohtlikult teolt. Ega õde selles süüdi olnudki, ta olnud veel väike ja mõisapoisid käskinud tal poisi tulemaal katlas puhataks pesta. Ega Peet seda mäletavat, olnud veel nii väike, aga ema rääkinud seda mitu-mitu korda.

Täna istus Peet vaikides ja mõtteisse süvenenult. Viimaks hakkasid lapsed paluma: jutustagu Peet neile midagi oma lapsepõlve jõuludest. Jutustagu ainult niikaua, kuni küünlad kustuvad.

„Ah nii kavva, kui küünla kustuva vai?“

„Jah, Peet, jutusta, jutusta!“ kisasid lapsed üksteise võidu.

„Ah jutustan vai?“

„Jutusta! Jutusta!“

„Olgu sis,“ algas Peet. „Kui mina olli viil nuur, no ses es ole küll sihukest asja. Jah, es ole! Vot ses olli nõnna: kui tuli tuu jõuluriidi, ses

veeti agu mõtsast. Jah, veeti nigu kole. Esiti nigu sai, perastpoole juba tuudi rohkemb, et saase aod rutemb koju. Noid agusi veeti õkva ahju kütmisest. Siis viil tetti ütte kui tõist, mis keegi tetta sai.“

„Aga kas siis vanasti päevad nii lühikesed olid?“ päris imestunud Mai.

„Ega es ole, kos nad siis lähema olliva kui prõlla. Jah, ega es ole. Talvepäiv iks talvepäiv, mes seal immest panna. No-jah, jõululaupäiv olli üits tore päiv. Ses naised teivad vorsti, kääkki, head leiba ja saia ka, kui hästi läits. Teivad nii nagu praegugi, aga vot kus olli vahe, et es ole sihukese vorsti nigu nüüd. Jah, es ole nigu nüüd.“

„Aga missugused siis?“ küsis Leeni.

„Ah misakese vai? Vot olliva vorstipulga.“

„Pulgaga!“ imestasid lapsed.

„Jah, pulgaga, jah. Ses kõeti suurt ahju. No sai alles nalja. Kos rehetare olli tossu täis! Ega es aita muud, kui usse vallali. Meie ses tekid ümber ja kükitime nigu pääsuke oma koiku sõrva peal. Perast lükati ussed jälle kinni ja meie ronisime maha. Õdakupuule juba tuudi kuusk. Mitte sihuke nigu nüüd teil. Jah, mitte sihuke. Sii olli huupis tõistsugune, nii pisemb. Ja, ega es olle sihukest risti nigu nüüd. Olli pakk, puupakk ja keskkotsile mulk sisse tettu. Puu pandi sisse ja olligi valmis. Küünla, nii olliva huupis tõise. Meil olliva lambarasva-küünla. Nii ajasiva imelikku aisu sisse... Õdaku tuudi õle tuppä, pandi maha põrmandule. Oi, küll sial olli tore uperkuuti laske ja susisõõri visata. Enne sõime nigu nüüdki ja... Esa tuu võtse piibli, lauluraamatu ja nakas lugema. Luges jõuluevangeeliumi; võtse ka lau-

Lumega kattunud hoone Naissaarel

luraamatu ja luges sealt salmid ette. Meie laulsime takka järele.“

„Siis nii nagu kirikus?“ päris Leeni.

„Ei, noh ega meil es ole sihuke. Jah, ega es ole. Meil es ole ju altarit ega toda samast... noh, noh...“

„Kantslit!“ lisas Mai.

„Vat jah, kantslit... Perast süüki panime künlala palama. Igaütel olli künal, nii palju olli küünlid, kui palju olli inemisi. Meid olli kümme, ses olli ka künlid kümme!“

„Kümme!“ imestasid lapsed.

„Jah, kümme. Meid olli viil vähe, aga kos naabril, oi juhkam, neid olli säitsetõist. Naabrinaine rääkis, et jõululaupäiva õdakul es mahu tõise kõik korraga õlgile susi-sõõri laskma. No ses nad lassid kõrdamüüda. Jah, kõrdamüüda. Aga meie iks laske viil peris vabalt. Perast süüki võisime minna õlgile, aga sial es tohi viil mürada enne, kui olime kõik oma laulud peast maha vuristanud. Ses anti igaütele üks präänik. Vahel saime ka mõisa provva käest nikkäkki.“

„Mis see nikkäkk on?“ küsis Mai.

„Ah nikkäkk? Nikkääk on präänik. Nigu ikke on präänikust obesed ja mehed ja...“

„A-ah! Piparkoogid, mõtled sa!“ naersid lapsed.

„Piparkoogid jah. Mina sain ütskõrd üte mehe, muidugi „piparmehe“. Väga illus olli teine, sihuke siiruline ja viiruline. Suu nakas vett juusma ja — krauh ammustasin pea õkva ära. Ema pragas küll, et kae ometi, kuis sa tiid, teised oiavad kõik illuste alles, aga mes senna tetta. Panin teese ära oma kasti. Aga see ütlemine mõjus nii, et mitte es süü ka ära toda prääniku või pipramiist, mes ta olli, hoidse alal, iga jumala päiv kaesi tõist, aga mitte süva es julge. Ütskõrd mõtli küll, et nüüd õkva süün. Äbi nakse, kui ema sõnad meele tulliva.“

„Aga kuhu sa siis need teised panid? Miks sa teisi piparkooke ei sõõnud?“ küsisid lapsed.

„Ah teisi! Ega es ole rohkemb kui üüts ainus. Rohkemb es saa keegi.“

„Aga kas pildiraamatuid, nukke, hobuseid, ronge ja vedureid ei kingitud teile?“

„Kallis aeg! Sii olli sakste värk, kes seda maalastele andis. Suvel esi teieme mõned puuhobused ja lehmannullikad — sii olli kõik. Aga illusa olliva jõulu sellegiperast. Ja perast,

Jõululaupäeva õhtul

oi kus olli lõbu. Õlgedel lassime uperkuuti mis kole. Vahel kukkusime jalgupidi kaljaastja vastu, sii tegi kolkst ja kolksti, siis olli õige lõbus. Õlgile jäimegi magama, ja hommikul ärkasimegi õlgedel. Jah, ärkasime õlgedel!“

„Aga Peet, kas te siis kirikus ei käinudki?“

„Ega es saa minna. Väga kaugel olli tuu kerik. Vanemba inimese käisiva, aga latse, kes neid viis.“

„Kas teil oli ka seekord niisugust õlut nagu nüüd meilgi? Ütle, Peet!“ küsis Leeni.

„Jah, peaaegu samasugune. Üitskord, ma ei mäleta, kas ma olin kuvve- või seitsme-aastane, esa üteli, et mine, Peet, tuu nukast kalja. Mina ka, krapst kibu kätte ja kalja tuuma. Aga punn olli nii kõvva iin, et kanguti ja kanguti, aga pealt ära es tule. Es julge öelda, et ei jõvva punni ära kangutada, teise nakkava naarma. Äkki käis pots! ja punn lendas teisele poole toa seinä. Kali muudkui voolas põrmandule. Isa olli küll väega pahane, aga ema üteli, oh mes seal pahandada, ta viil väike.

Mina ka nigu nirk vahele, et jah, mes seal viil pahandada, ma viil väike jah. No esa olli mul äge miis, kargas turjast kinni ja pani kaljaastja manu saisma. Tuu om mul ka edimene ja viimane karistus jõululaupäeva õdakul. Esi mõtli küll seal, et no kae, olli pahamiil veidike, et mes see peaks tähendama, pandas viil nukka. Pomisesin natike omaette, aga esa, tuu kuulis ja põrutas, et vait, poiss. Ma ehmatasin nii, et lendasin kõhuli kaljaastja taade. Robin oli takka...“ Peet vaikis. Ta suunurgile ilmus pehme naeratus.

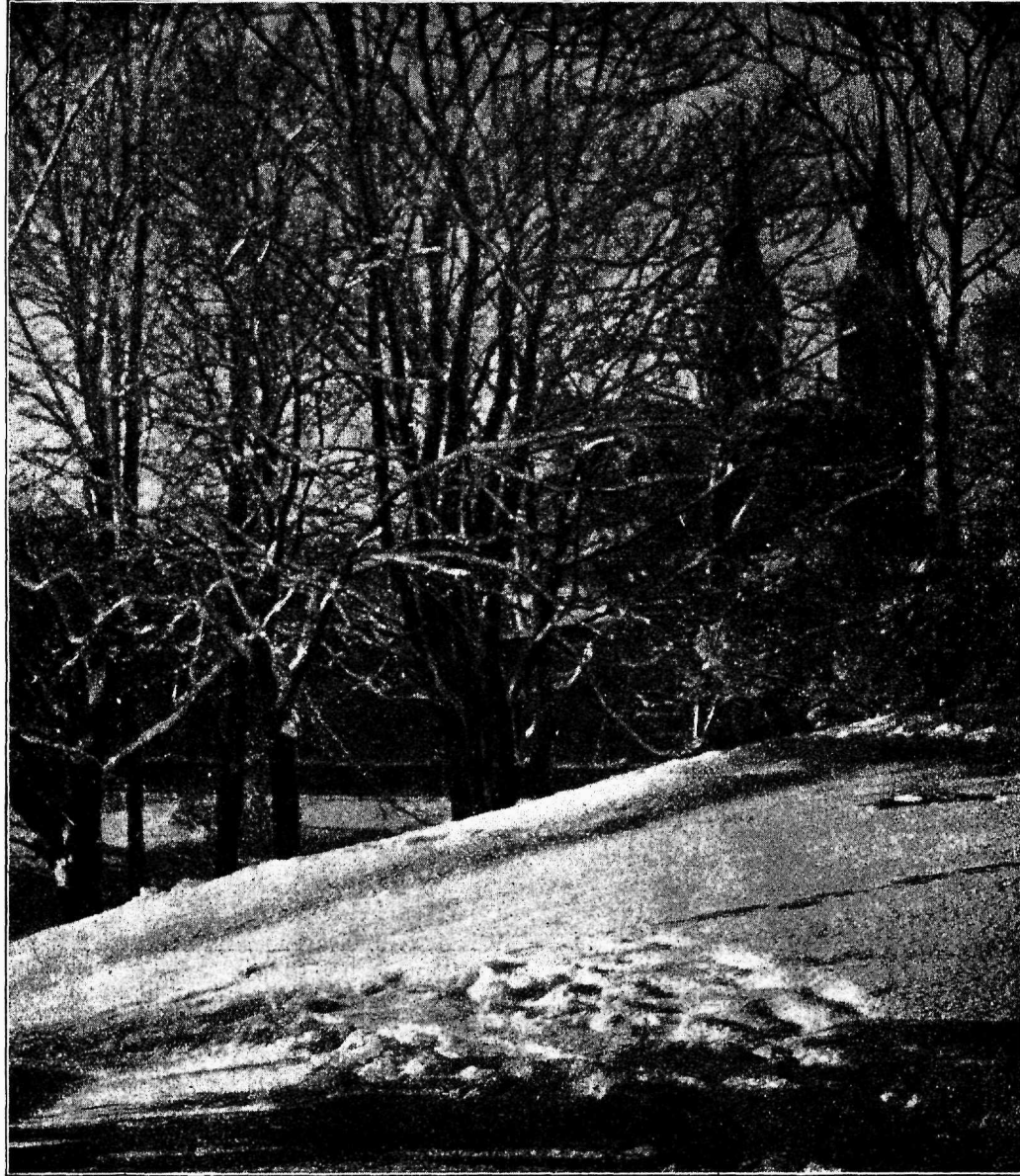
„Jutusta veel midagi, pai Peet!“

„Olgu nüüd, olgu nüüd peale. Ma väsinud jo ka. Kae, künla joba kustunu ja lamp palama pandu. Nüüd magama, latse. Homme räägin jälle.“

Peet komberdas oma tuppa. Lapsed läksid magama. Tuli kustutati. Tuba jäi pimedaks, ainult kuu valgustas põrandat, ja ehted kuuse küljes helisesid tasa nagu märgiks, et nemadki kuulsid, mida Peet jutustas oma lapsepõlve jõulumälestusist.

Ellen Vasemägi

Vaade Harjumäelt
Kaarli kirikule

Ilmar Sikemäe

Nad kõnnivad meie keskel

Jõululegend

EID oli kaks meest — üks noor ja teine vanem. Noorel oli sile ning kahvatu nägu ja pikad ning kondised sõrmed. Aga vanema laup oli täis süngeid kortse ja sõrmed raskest töötegemisest konksus.

Juba varahommikust saadik nad kauplesid haljaste kuuskedega turu kaugeimas sopis. Oli päev, millal tubadesse ja saalidesse viiakse kuuski selle mälestuseks, kes oli sündinud aastatuhandete eest samal ajal.

Kuid nemad müüsid pisikesi kuuski, mis kõlbasid madalaisse ja vaestesse ruumidesse. Need kauplejad, kel olid kuusehiiglased peosaalide ja tantsuhoonete jaoks, naersid neid ja pilkasid. „Te müüte piimaseid kuuski“ ütlesid nad, „ja teenite prügist raha.“

Nad müüsid oma kuuski hästi odavasti, aga inimesed, kes elasid madalais tubades, mangusid veelgi odavamalt. Oli neid, kellele nad andsid kuuse muidu, ja üsna vähesed neist tänasid. Oli teist, kes said neilt rohkem raha tagasi, ja keegi ei teinud seda märgatavaks.

A. BERGMANN

„Talvemaastik“

Turupäeva lõpul vanamees hakkas nurisema ja oli pahane inimeste kõrkuse ning isekuse pärast. Ta ütles nooremale: „Keegi ei tunne sind. Nad kohtlevad sind nagu kauplejat, kes neid petab ja nõõrib.“ Aga noor ainult vaatas kurvalt vanemale ja vangutas pead.

Siis hakkas lund sadama. Langes pehmeid räitsi kuuskedele ja vanema habemele ning noorema pikile juuksekiharale.

Kuid paljud inimesed olid palja käsi või katkiste kinnastega ja nende sõrmed punetasid külmast. Noorem vaatas neid käsi ning vaatas vanemat ja oli kurb. Sest vanamees ei märganudki, et inimestel oli külm, ta vaid kauples tuseselt.

Ja noor müksas vanemat. Nüüd see nägi, et noorema silmis läikis pisaraid. Ta nägi, et noorem vaatas teda ja inimest, kelle sõrmed olid lumest märjad ning külmast kanged. Ta arvas, et peab olema helde sellele inimesele ja kinkis talle kuuse ning andis rahatüki lisaks. Aga inimene naeris pilkavalt.

Kuid vanem märkab ikka, et noor vaatab kurvalt teda ja külmast lõdisevaid inimesi. Ta siis aina kingib neile kuuski ja annetab rahagi lisaks, saab vastu pilget ja mõnitusi. Noor on kurb, ta suunurgisse lõõb valujooni. Aga vanamees läheb üha tusesemaks ja lõpuks päris morniks, ning vaikib.

NÕNDA vähenesid kuused, kuni ainult üks madal võsuke oli järel.

Tuli joostes tüdrukuke, nägu õhetav ja käekesed roosad. „Palju maksab see kuuseke?“ küsib, lugedes pihku peidetad sendikesi.

„Selle saad hoopis muidu,“ lausub noorem mees. „Sul ju läheb raha muukski vaja.“

„Jah,“ räägib laps õhinal. „Küünlaidki on vaja.“

Aga noorem kükitub tüdrukukese pikkuseks, silitab ta põski, võtab ta paljad käekesed ja soojendab neid oma suu juures. „Hea, et sa tulid!“ ütleb ta ja on rõõmus.

Vanamees vaatab eemalt ja imestab, et kurbus noorema silmist on kadunud.

„Vaata, väike,“ räägib noor, „kui jõulad on läbi, siis ära põleta seda kuuske ahjus. Istuta ta mulda ja ta kasvab edasi! Teiseks jõuluks ta on juba suurem, siis vii jällegi koju ja pane talle küünlad põlema! Usu, niiviisi see kuusk ei kuivagi.“

„See on tore!“ killkab tüdruk. „Aga kui see kasvab suureks, ei mahu enam meie tuppa.“

„Küll mahu. Sinagi ju kasvab ja saavad avaramaks su eluruumid. Ole ainult usin ja aus, siis pole kitsas sinul ega su kuusel.“

„Sa oled hea!“ ütleb tüdrukuke. „Kes sa oled?“

Mees ei vasta, vaid naerataab ja silitab tüdrukukese põski.

„Sa oled nagu see,“ räägib laps, „kes kutsus lapsuke si enda juure. Keegi väga vana naine jutustas mulle temast. Tal olevat lahked silmad ja pehmed käed, ta silmade vaade olevat kui hommikupäike ja ta käte silitus kui lõunatuul. Ta armastavat lapsi. See väga vana naine armastas ka lapsi.“

„Kas ta enam ei armasta?“

„Ta on surnud.“

„Aga ema ju armastab sind?“

„Ema on ka surnud. Ja isal pole aega, ta on palju tööl ja vähe minu juures. Ta ei räägi ka muinasjutte.“

„Kas see on muinasjutt?“

„Isa ütleb, et on.“

Aga noor ikka veel silitab lapse põski ja puhub ta sõrmile sooja õhku.

„Ei, lapsuke, see pole muinasjutt. Vaata, ma ju olen sinu juures, ma paitan su põski ja soojendan su sõrmi.“

Väike tüdruk ei mõista neid sõnu. Aga ta põimib oma käed ümber kükitava mehe kaela ja nuuksub. „Keegi pole mulle nii hea!“ sosistab ta.

Mees võtab tüdruku käekesed, silitab neid ja peidab nad siis oma kinnastesse.

„Need polegi sulle väga suured. Aga nad on hästi soojad ja pehmed. Neis on su kätel alati tunne, nagu mina puhuksin neile. Kui sa nendega silitad oma põski, siis mina paitan sind. Need kindad ma kingin sulle jõuluks, hea laps!“

Tüdruk vaatab kingitud kindaid oma kätel. Need on valged siniste tähekestega. Nad on tõesti soojad ja pehmed, et ei tea, kas miski muu ongi nii pehme.

„Kas need on lambavillast?“

„On, on.“

„Kas valge lamba villast?“

„Jah, väike, need on valge lamba villast. Aga paremas kindas on õnneraha, sa tunned ju, kuidas ta tasakesi kõditab. Kui sa selle raha võtad kindast, kohe teine on asemel. Ja nüüd, hea laps, mine ja osta küünlaid ja muudki!“

„Jah, küll ma ostan. Ja isale ütlen, et sul on suured ja lahked silmad.“

Tüdrukuke läkski, pehmeokkeline kuusevõsu kaenlas ja käes imevalged kindad. Ta jättis kärsitult jumalaga, surudes enne noore ja siis vanema mehe kätt oma kingitud kindas käekesega, ja jooksis.

Noorem vaatas talle järele, silmis harras läige, ja pomises endamisi: „Need, kes lapsi armastavad, on surnud, ja need, kes elavad, ütlevad, et mina olen muinasjutt.“

KUID vanamees vaatas oma kätt, mida tüdrukuke oli surunud. Selles käes oli kinnas ja oli teiseski. Tal hakkas häbi.

Vanamees kadus vaikselt noorema juurest. Nüüd ta teadis, miks noorem oli ennist tema pärast kurb. Tal olid soojad kindad, mida ta ei annud neile, kelle käsi külm pitsitas; tal oli paks kasukas, mida ta ei kinkinud ühelegi, kelle rõivais tuul sõelus. Nüüd ta läks ja ostis hulga kindapaare ja hakkas otsima endisi külmunud inimesi. Ta otsis ja leidiski. Neid oli palju.

Kuid noorem kõndis ringi ja jõudis maja juure, mis oli kõrge ning torniga. Seal oli rohkesti tuvisid, ta võttis taskust nisuivi ja puistas neile, ja tuvisid lendas sinna mujaltki. Aga lumi oli lakanud ja videvik laskus.

Siis tuli mees luuaga ja ütles, mingi noor oma tuvikarjaga, sest tema peab teeradu puhastama.

„Kellele sa pühid neid teesid?“ küsis noor.

Esimese püha hommikul

„See on peakirik,“ vastas luuamees, „siia tulevad palvetama tähtsad mehed oma naistega.“

„Keda nad tulevad paluma?“ päris noor.

Mees luuaga sai ägedaks ja ähvardas: „Kao kiiresti, mul pole aega sinuga nagelda. Viimaks veel nähakse ja arvatakse, et teab kellega sõbrustan.“

Luuamees pööris selja ja hakkas pühkima, kuna ta kardpaelaga äärestatud palituhõlmad lehvisid uhkesti.

Noorem läks ja ohkas: „Ei mina kõlba nende palvekodade künniselegi ja nende kardpaeltes kojamehed häbenevad mind.“

Ta sammus linnast välja; aga õhtu oli käes. Siis vanem jõudis talle järele, ohkiv ja väsinud.

„Kas sa leidsid nad kõik?“ küsis noorem.

Vanamees ei imestanudki, et noor seda teadis.

„Leidsin nad kõik. Oli tublisti jooksmist.“

„Küllap panid neile õnnerahagi kinnastesse?“

Vanem noogutas, aga ta näol virvendas tusk.

„Tean kõik,“ rääkis noor. „Sa ütlesid neile, et nad unustasid oma kindad turule. Nad võtsid need meeledki omaks ja vist harva tänasid, et sa olid vaevunud neid kätte toimetama. Sa olid väsinud, pahane endale ja neile kõigile. Aga kui vihaseks külvatakse, langeb seeme viltu ja tuul puhub selle ära. Ei siis maksa imestada, et see raha, mis sa kindaisse panid, polnudki õnneraha, vaid niisama — võetakse välja ja ongi kinnas tühi. Kuid nad juba ennist pilkasid sind, ega nad väärinudki seda õnne.“

Nad läksid vaikides. Noor kuulis, et vanem tasakesi nuttis. Ta vist nuttis, et oli algul olnud halb, oli siis tahtnud seda hüvitada, aga siiski ei suutnud. Noor tegi, nagu ei kuulekski vanamehe nuttu.

OLI juba päris pime. Taevas oli tähis ja neid tuli üha juure. Kuid need, kes sõitsid linnast või kihutasid kirikusse, möödusid kahest matkajast, kutsumata neid peale. Aga nemad möödusid kõigist majadest, suurtest ja väikestest, kõrgeist ja madalaist, kus kumas tulesid ja kõlas laule. Nad liikusid tasaselt mööda, koputamata ühelegi uksele. Nad sammusid kaua vaikides.

Ühest pisikesestki majast nad on jõudnud mööda, kui uks avaneb ja kilav poisihääl hüüab: „Kuhu te lähete? Kes te olete?“

Pois lippab neile järele, kahmab vanamehel hõlmast ja nõuab: „Kas sa oled jõuluvana? Miks sa meile ei tule?“

„Ei ma ole jõuluvana,“ vastab mees.

„Kes sa siis oled?“

„Olen sulane, rändame isandaga mööda maad.“

„Isand ja sulane,“ imestab pois. „Miks te rändate hobusetä?“

„Meil pole hobust,“ seletab noorem, silitades poisi paljast pead. „Oleme karjapidajad, käsimine oma karja vaatamas. Aga nüüd, poisu, mine jälle sisse, sa oled paljas ja sul hakkab niiviisi külm!“

„Külma ma ei pelga,“ hoopleb poiss ja vaatab nooremale mehiselt näkku.

„Ja sina polegi jõuluvana,“ nukrutseb siis vanemale. „Aga mis sul siin kompsus on?“

„Toidumoon.“

„Ma juba arvasin,“ naeratab poiss läbi pisarate, „et oled jõuluvana. Küll ma ootasin, olen igal aastal oodanud, aga jõuluvana ei tule.“

„Jah, ei tule,“ silitab noorem ikkagi poisi pead.

„Kui me majast möödusime.“ räägib vanamees noorele, „poisi isa istus laua taga ja luges valju häälega suurt raamatut. Loeb ja jätab lapsed rõõmuta.“

„Las ta loeb! Aga mida sa, väikemees, jõuluvanalt ootasid?“ pärib noorem poisilt.

„Pasunat, heleda häälega ja pikka. Sa ei tea, kuidas ma ootasin jõule: ehk tuleb jõuluvana ja toob pasuna. Mul küll ongi pajukoorest karjapasun, üsna pikk, aga ammugi kuivanud ja hoopis hääleta. Tule, ma näitan sulle, ta on mul katuseräästas.“

Poiss tirib noorema maja juure, vanem sammub aeglaselt järele.

Siis praotub maja uks, sealt vaatab naine ja tema tagant trobikond lapsesilmi.

„Kellega sa siin kõneled, poeg?“ küsib naine.

„Isandaga ja sulasega,“ vastab poiss. „Ma näitan neile oma pasunat.“

Juba ongi pikk karjapasun katuseräästast maas ja noorema käes. Poiss seisab suureliskit kikirvarvul — pasun, kuigi praguliseks kuivanud, on ta suur varandus.

Noor võtab pasuna, silub seda, tõstab huulile ja puhub. Heledaid hääli paiskub taeva poole! Naine vaatab imestunult, lapsed ta taga lõõvad sumisema, astub vanemgi sammu lähemale. Ja poiss, pasuna omanik, otse hüppab.

„Noh, väikemees,“ ulatab noorem pasuna poisile, „puhu sinagi!“

Poiss haarab pasuna ja puhub! Puhub ja puhub, ei langetagi enam pasunat suult.

„Jäta nüüd,“ noomib ema „kallil õhtul!“

„Naine, ära teda keela,“ ütleb noor, „olgu temalgi oma rõõm!“

Aga vanem tuleb üsna lähedale.

„Ma arvan,“ ütleb ta, „juba kaldub hiliseks, peaksime küsima siit õomaja.“

„Naine,“ lisab noor, „ütle oma mehele, et me palume õomaja.“

Kui naine pöördub tuppa ja räägib oma mehega, siis kuulduv selle karm hõige: „Ei saa, pole meil hulkureile ruumi, endalgi kitsas.“

Naine vaatab võõraile abitulga ja surub pisikesi tüdrukuid-poisse külma käest sissepoole.

„Nõnda,“ ütleb noorem, „isa loeb seda paksu raamatut, mis teeb ta südame kalgiks.“

„Teate,“ arvab naine, „te võiksite siiski minna lauda peale, seal on heinu magamiseks, soojuski on seal parajasti.“

„Tänane,“ sõnab noorem, vaatab lahkesti naist, naeratab lastele, patsutab veel pasunat hoidvat poissi õlale ja räägib: „Puhu agarasti oma pasunat. Mängi lohutuseks endale, et jõuluvana jäi tulemata, mängi rõõmuks väiksemaile õdedele-vendadele, et neilgi oleks jõulud. See pasun ei kuiva enam kunagi, seepärast õpi teda hästi mängima. Aga noorte pasunamäng teeb südamed lahedaks, teeb ehk needki südamed, mis on suurte ning kangete sõnade lugemisest kalgid.“

SIIS nad, noor mees ning vana, läksid lauda lakka ja kavatsesid uinuda.

Aga vanemale meenusid inimesed, kes mangusid, kirusid, sajatasid, ahnitsesid, kes ei märganud endast kehvat ja isegi oma õnnest jooksid mööda. Ta ei saanud magada, sest lojusid mäletsesid all.

Noor ütles talle:

„Sinul, sulane, polnud täna kerge. Aga inimestel on rutt, nad on kärsitud, nad ei mõtle, mis nad teevad. Uinu, truu sulane, ja tea, et samal õöl mina olen ennegi laudas maganud.“

Vanamees uinuski, aga noor jäi ärkvele. Temagi mõtles inimestele, mõtles, et täna nad ehivad oma kojad haljaste puudega ja heledate tuledega, töötavad ja püüavadki olla head, aga ometi ei suuda seda täita.

Kuid edasi ta mõtles tüdrukule, kellele ta oli kinkinud oma kindad, ja ta paitas teda mõtteis kaua. Ta kuulis majast pasunahäält ja mõtles naerdes, et poiss vist puhub õõ läbi, ja soovis, et temast saaks kuulus pasunapuhuja, kes mängib südameid lahedaks.

Siis noor rääkis endamisi:

„Maailm pole palju muutunud. Aga ei maksa nuriseda inimeste pärast. Nad polegi nii halvad. Neil on rohkesti head tahet.“

... Kui esimese jõulupäeva hommikul mindi loomadele jõululeiba viima, olid võõrad juba lahkunud.

... Noore mehe nimi oli Jeesus ja vanemat kutsutakse Peetruseks.

Ilmar Sikemäe

K A K S J Õ U L U L A U L U

Jõulukellad

Sõnad: H. Auvinen – E. Mesiäinen
Viis: Armas Maasalo

Rahulikult

Tä-sa, tä-sa jõu-lu-kel-lad ka-ja-vad. Üle ter-ve

il-ma-maa kõlab laul nüüd rõõmuga: Jõulud tulnud ju!

Tasa, tasa jõulukellad kajavad.
Üle terve ilmamaa
Kõlab laul nüüd rõõmuga:
jõulud tulnud ju!

Tasa, tasa jõulukellad kajavad.
Taevavõlvil sädeleb
tähekesse valgushelk:
jõulud tulnud ju!

Tasa, tasa jõulukellad kajavad.
Kuusk see särab küünaldes,
rõõm on kõigil südames:
jõulud tulnud ju!

Tasa, tasa jõulukellad kajavad.
Kõlab laste lauluhääl
rõõmurikkal helinal:
jõulud tulnud ju!

Jõuluõõ

Sõnad: G. Põldmaa
Viis: Enn Võrk

Pühalikult

Jõu-lu-õõ, täis valgust, sä-ra, lau-lab hõiskel ing-li-koor;

sün-di-nud me õn-ne-too-ja, jõu-lu-päi-ke vägev, suur!

Jõuluõõ täis valgust, sära,
laulab hõiskel inglikoor;
sündinud me õnnetooja,
jõulupäike vägev, suur.

Jõuluõõ, su kuldne sära
paistab üle ilmamaa,
kannab meile õnnevara,
aardeid pilvist otsata.

Jõuluõõ, su küünlasära,
pühi pisar, rõõmusta,
anna kätt ja lepi ära,
mured mata, unusta!

Esitatud laulud koos nootidega
on ilmunud kogus: „Laulgem
poisid...” Koost. E. Saluveer,
N. Kotkaste Peastaabi kirjastus.

Ilmar Kilberg

T. R. S. erakolledž

Kirikuteel

Kepi najal rajab ätt
läbi lume teed,
puude taga kurakätt
tasa laul'vad reed.

Kuusekroonel lumest kaed,
iga tee on tumm.
süngelt lamab surnuaed —
lumme mattund lumm.

Eidekesel häda on:
rinda löönud pist.
Tasa seisab tuulehoos
üksik pehkind rist.

OTT KANGILASKI illustratsioon :
„...kuid - irdund kurbusest ja rõõmust -
mu end'ne täht käib minu eel”

Kuusekroonel lumest kaed

Lumisel metsavaheteel

Talvine tee

LIM hakkas juba pimenema, kambris süüdati tuli ja perenaine Ann tõi viimased sildikausid aidaesiselt lumehangelt, kuhu need hanguma olid pandud. Ei võinud ju sellise kalli pühadekaubaga nii hooletult ümber käia ja seda pimedasse vedelema jätta; mõni oleks ehk selle ümber puistanud ja kus siis selle kahju ots. Mitte sellepoolest kahju, et seda oleks pidanud kalli raha eest ostma, vaid seepärast, et käes oli juba jõululauapäeva õhtupoolik, mistõttu uue tegemiseks poleks aega jatkunud.

Et jõululauapäev oli, seda võis juba majajämburusestki näha. Õu oli hoolikalt risust puhtaks pühitud, trepiesisele oli kuusematte toodud ja laudanurga juures suures lumehanges seisis vastraiutud jõulukuusk. Isegi vana Pontu lumestunud elumaja oli uute heinte ja lambavilla tükkidega ilusasti ära vooderdatud ja ka mõningad kuuseoksad seisid sissekäigu juures püsti. Las temal vaesesel olla ka jõulud!

Uha pimenes. Võis näha kaugele üle lageda ja lumise välja eemale kauguses sinetava metsa piirini, mille teravate kuust lõigatud puudelatvade vahel paistis selgesti tuttav Jaagupi kiriku torn.

„Till, till, till, till!“ kõlises aisakell maanteel. Üksik linna poolt tulev saan pöördus maanteelt külavahetele ja ligines jõudsalt

meile juba tuntud Nurme talule. Hiline linnast tulija oli talu noor perepoeg Enn, kes juba hommikust saadik linnas sisseoste oli tegemas. Nüüd olid kõik jõulukaubad rees ja rahuliku südamega võis Enn keha kinnitama minna.

Pakkide ja pakikestega üle koormatud, vajus Enn uksevahelt sooja esikusse, kust varsti kuuldus jutukõminat ja linnauudiste jutustamist. Mis nüüd tal suuremat rääkida oli, ainult seda, et suhkruhinda tõsteti jälle kahe sendi võrra kilolt ja et uue silla ehitustööd noore jääkatte tõttu ajutiselt seisma olid jäetud. See viimane huvitas muidugi peremeest. Seda nüüd Enn ka teistele edasi seletama ei hakanud, sest tal mõlkusid hoopis teised mõtted peas.

— Kas üleaedse Emmi tuleb jõuluks koju või mitte? — Kas saab ta teda täna kiriku sõidutada ja kas on Emmi selle aastaga palju muutunud, mil ta siit ära oli? Kõik need mõtted olid teda juba mitu nädalat vaevanud ja täna linnast tagasisõidul kippusid need teda hoopis painama. Olid nad ju Emmiga olnud lapsepõlvesõbrad, olid seltsis üles kasvanud ja nüüd, kus Emmil oli viimane aasta pealinna soliidseimas gümnaasiumis, mõistis Enn, et ta nagu ei oskaks edaspidi ilma Emmita elada. Aga kuidas „suhub“ Emmi temasse, sest on ju aasta möödunud viimaseist jõulupühist, millal Emmi viimati siin oli. Ehkki oli suvi vahel, polnud ta koju saanud, kuna tuli õiendada suvipraktika ja see võttis kogu selle ilusa suve. Enn aga oli esimest suve kodus, sest seljataga oli kogu see väsitav ja surmanüüdanud koolipõlv, mille ta oli veetnud lähedases linnakeses. Nüüd oli ta kohaliku maamõõtja abiks ja võis oma kohaga kaunikesti rahul olla.

Aga Emmi? Kas ei olnud ta linnas leidnud enesele palju sõpru, isegi niipalju, et ta enam Ennust ei hooligi? No, seda näeme täna, kui ta õhtul sõidab sealt läbi, et Emmi kiriku kaasa võtta, nagu see eelmisel aastal kokku räägitud. Kas tuleb Emmi ja kas on see tal veel ikka meeles?

Õues rakendas sulane kahte hobust. Kahte sellepärast, et ega siis „vanad“ soovi jõulu-

laupäeval koju jääda. Kui juba noored kipuvad kiriku, siis peavad vanad juba ammu seal olema. Ja varsti sahisesti „vanade“ saan taluväravast välja. Toas veel kõigiti end korraldanud ja ehtinud, seadis Enngi oma Jukuga neile järele. Aga ainult mõnisaada meetrit, sest tuli keerata üleaedse tallu. Südamel valjult põksudes keeras Enn õueväravast sisse ja juba tundsid teda Siimu talu kaks suurt koera, kes rõõmsalt hüppesid saani kõrval. Uks avanen ja välja jooksis mütsikese alt kuld kollaste juuste lehvides Siimu Emmi, ulatas Ennule käe ja siristas: „Näed, pidasin sõna!“ Et ta sõna pidas, tundis Enngi, sirutas käe ja tõmbas Emmi enese kõrvale istuma, kohendas vaipa ning kohmetu häälega ütles tervitus- ja jälleägemissõnu.

Algus sõit kirikusse. Enn tundis enese nii otsatu õnnelikuna, et võis sõita ühes saanis küla ilusaima tüdrukuga, kes oli temale sõna pidanud. Ja mida paremat võis ta veel jõululaupäeval tahta. Alguses sõideti vaikides, siis alustas Emmi juttu:

„Kuidas siis teie pool ka elatakse? Ma ligi aasta ära olnud, aga ei keegi ole mulle siinsest elust sõnagi kirjutanud. Vahel sain küll kodust kirja, aga või siis nemad mulle midagi külaelust pajatavad.“ Nüüd avanesid ka Ennu keelepaelad, pikalt ja laialt jutustas ta külaelust ja -olust Emmi äraolekul ja kõitis sellega täielikult tüdruku. Ja kui tüdruk palus ka Ennust endast rääkida, siis tegi ta seda ka, jutustades oma viimatisest aastast koolis ja nüüdset ametimehe elu. Ja nii juteldes ei pannud kumbki tähele, kui juba hobune peatus kirikuesisel. Sidunud hobuse lasila külge, siirdusid mõlemad särevasse kirikusse. Küünalde sära, kuuse lõhn, pühalik kirikuhõng ja kogu see suur rahvahulk, need kõik jätsid nii pühaliku tunde. Vaikides otsisid mõlemad noored Nurme talu peremehe ja perenaise üles ja asusid nendega ühte pinki.

Õpetaja luges midagi karjastest väljal, kuid see kõik nagu libises Ennu kõrvust mööda. Tema tähelepanu ja mõtted olid koondatud ainult kõrvalistuvale tütarlapsel. Silmanurgast kiigates silmas ta Emmi noort lokkidest piiratud jumekat nägu, mis oli veelgi täiuslikumaks ja ilusamaks muutunud peale viimast nägemist. Niisugust tüdruku juba maksaks omada! Ümberringi istusid oma küla poisid ja tüdrukud ja ka nemad näisid olevat huvitunud Siimu Emmist, kes oli neist hariduse poolest kõrgemale tõusnud. Ka Ennu vaadeldi kadestavalt, oli ta ju sihvakas ilus

poiss, kandis moodseid ja häid riideid ning mis peaaegu, ta oli Emmi üleaedne. Kõik need mõtted ja tähelepanekud kordusid Ennu peas ja tas tekkis salajane uhkusetunne Emmi üle. Kuidagi ähmaselt tundis ta, et niisugune tunne on patt, liiatigi veel pühal jõululaupäeva õhtul, kuid ühtlasi oli seda nii kena tunda ja nii tuli, et Ean oma mõttes käega lõi jutlusele ja kogu selle kirikutäie rahva meeleolutsemisele ja andus täielikult Emmi juuresolu nautimisele. Kui see oli patt, siis igatahes magus patt ja kui see keelatud oli, siis keelatud vili on ikka magus. Aga keelatud polnud seda keegi. Ja kui lauldi „Oh sa rõõmustav“, siis rõõmustas ka Enn, ehkki teistel põhjustel.

Jälle sõideti, aga seekord kodu poole. Jällegi istusid noored kahekesi saanis, jällegi oli nende vahel juttu, kuid seekord oli see Emmi, kes jutustas oma kooli- ja linnaelust. Enn lasi hobust käia, sest miks jõuda rattu koju, kui sõita on nii mugav. Ülal kõrgel valgustas hõbedase säruga kuasirp nagu muia-tes kogu selle maailma üle. Täna olete te hõrdas meeleolus kirikutele, homme sel ajal praalite ja tühjendate suurimas rõõmas õllekanne! Aga kuidas siis seda meeleolu saada, kui ise ei tee. Nii mõtleb kuu, kui silmab metsavahel üksikut saani kahe sõitjaga, kes on süvenenud omavahelisesse jutlemisesse.

„Enn, kui jumalikud on ikka jõulud maal! Ma kuidagi ei kujutaks ette jõulusid linnas. Autod vuhisevad ballisaalide vahet, kõiki on vallanud mingisugune kiirutsemis- ja lõbutsemisiha, aga niisugust pühalikku saanisõitu nagu meil, ei tunne neist keegi.“

„Jah, Emmi, sa ei usu, kui rõõmus ma olen võides täna õhtul niiviisi sinuga sõita. Ammu igatsesin selle järele, sest ei suutnud unustada oma mängukaaslast ja sõpra!“

„Ka mina tunnen sama. Terve tänane päev aina kihelesin ootusest, millal sa tuled mulle järele, aga salakesi nagu kartsin, et oled unustanud, sest aasta on pikk ja sina — mind ikka mäletad?“

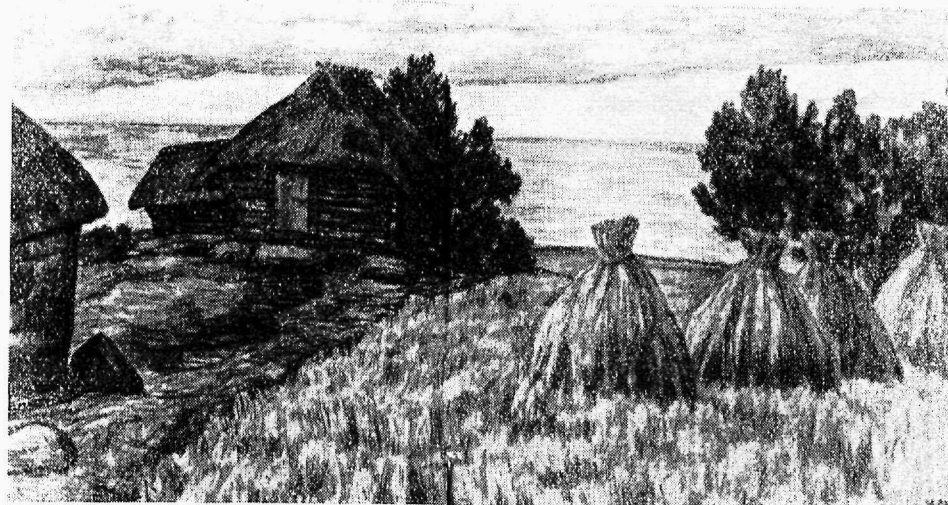
„Tüdruku nagu sina, ma ei suudaks kunagi unustada.“ Ja salakesi poeb Ennu käsi Emmile seljataha, haarab ta ja tõmbab hoopis enesele ligi. Ja tüdruku pea vajub rahuldava naerusega poisi õlale. Hobune leiab ise kodutee ja kui natukese aja pärast kuusirp uuesti alla piilub, siis näeb ta seal ainult kahe inimese sügavat jõuluõnne. Mis võib olla veel ilusam, kui saanisõit pühalikul õhtul lumisel metsavaheteel.

Edgar Randmere

A. JANSEN

„Tütarlaps aknal”
(õli)

K. RAUD

Motiiv Pedaspealt
(joonis)

A. MIHKELSOO

„Naissportlane”
(kips)

REPRODUKTSIOONE
KUNSTI SÜGISNÄITUSELT
TALLINNAS 1938

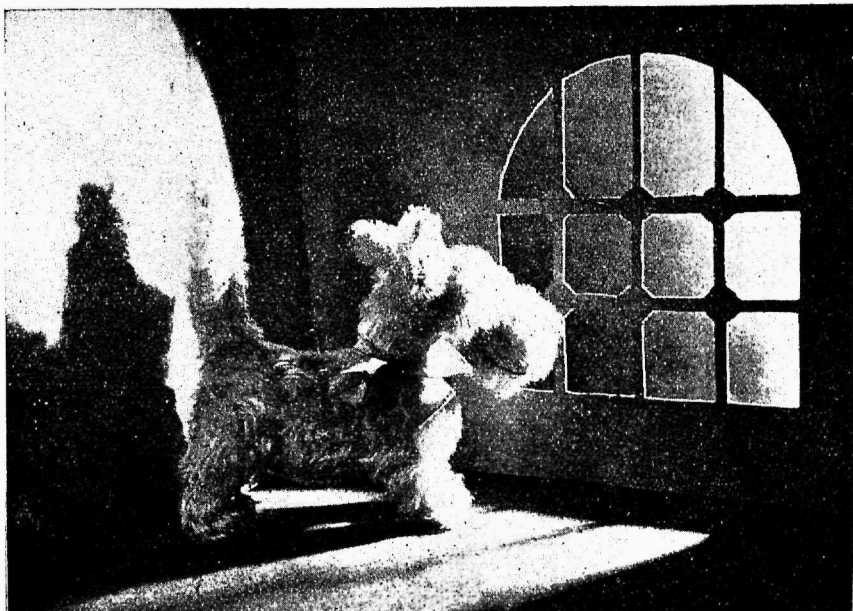

V. ORMISSON
„Valgemetsa sild”
(õli)

R. UUTMAN
„Kalurid”
(õli)

Pärli, mäletad..?

Nukk kui elav

KAS mäletad seda päikesest kuldset suvepäeva sinise taeva ja valgete rünkpilvedega, millal esimest korda kohtasin sind, kui tulin Loole suve veetma. Kui tulin jaamast mööda valget sillerdavat maanteed kuni talu rajani, kahisevate haabadeni. Seal läbi mulgu, üle kraavi ning paari aialati ja seal ma seisin heinamaal, kus kevadel kasvab palju jaanililli.

Seisin ja imetlesin, sest ei või olla suuremat rõõmu kui see, mida tunnen alati, saabudes linnast maale.

Siis tulid sina, Pärli. Haugatasid korra-paar ja siis juba liputasid saba. Vaatasid uurides mulle otsa, tõmbasid ühe kulmu kõrgemale, nagu ootaksid nüüd minu otsust sinu kohta. Ei saanud teisiti, kui panin maha oma pakid ja võtsin su pea oma käte vahele. Pruunid truud, lõbusad silmad olid sul, olid muidu must, ainult valge pärg ümber kaela, käppade ja sabagi otsad olid valged ning paremal kulmul oli valge täpp. Selline olid sina, Pärli, väliselt. Ei mingi puhastverd või auhinna, vaid

päris harilik koer. Seesmiselt aga jätsid minu arust kõik peni-iludused kaugele maha oma heasüdamlikkuse ja arukusega, sest ükski päev, mille veetsin Lool, polnud mõeldav sinuta.

Istusin võrkkiiges ja lugesin raamatut. Sina lamasiid põõsa all ja laisklesid. Piilusid sind salaja vahete-vahel üle raamatu.

Tuli pirisedes pisike sinitiivuline kärbes ja hakkas puperdades jooksmas mööda sinu karvkuube. Kuulatasid vaikselt ega teinud alguses väljagi sest tüütust loomakesest. Viimane tõusis sirinal lendu ja maandus just su ninal. Sina liigutasid, ja kärbes, sellest äkilisest liigutusest ehmunud, tõusis kor-raks õhku ja tuli tagasi ning hakkas jalutama mööda su käppa. Liiale läks juba sulle selle putukakese nali! Tõstsid pea ja vaatasid teda nii mureliku näoga ja liigutasid vurre. Imelik olid sa siis, nii imetore oma murelikult kortsutõmmatud laubaga, nagu oleksid mures olnud nende väikeste tempude tagajärgede pärast. Kallutasid oma pea siis

nii elutarga näoga viltu ja putukakese lendu tõustes ahmisid tema järele, — muidugi tühja õhku. Kärbseke aga lendas pirisedes ja tiibade virvendades pöõsa lehtede vahele.

Siis alles märkasid, et vaatlen sind ja lonkisid häbeliku näo ja longus sabaga minu poole ning jäid mu jalgade juure seisma. Tegin, nagu loeksin hoolega. Vaatasid mulle uurivalt otsa ja äigasid oma suure mullase kápaga üle sääre. Ise pilgutasi silmi, nagu vaataksid eredat valgust. Võisin ma siis veel jääda tõsiseks?

Armsaimaks kohaks meile mõlemale oli see koht, kus me esmakordselt kohtusime: haabade all heinamaal, kus suvel valendab karikakardest. Seal keset valgeid karikakraid, ümbritsetud värisevate haabade kohinast, päikese kirkas säras lebasime kahekesi pooled päevad. Sina kinnisilmi unistades, mina vaadates haabade vahelt paistvaid taevas liuglevaid pilvi, mis üha vahetasid oma kuju. Vahel ratsutas seal kesk-aegne rüütel oma suure hobuse seljas, siis äkki oli seal hoopis suur, suur lill ja selle äärel liblikas; järgmisel silmapilgul jälle hoopis midagi muud. Mõelda ma siis ei suutnud, mõttelõngad katkesid ja muutusid samuti kui pilved ja hajusid sinisesse õhku.

Unistada, ka seda polnud tarvis, milleks õieti seda, kui kogu ümbrus on iseenesestki ilus nagu uni.

Imelik, kui ligidal paistis sealt taevas olevat; tundus isegi, nagu oleks taevas sellest ligidusest muutunud paremaks ja ilusamaks, samuti kogu meid ümbritsev loodus.

Päike sillerdas eemalt-paistva maja pilbaskatusel ja mõni pääsuke eksis tiire tehes haabade alla. Valgel maanteel tuli tolmu keerutades hobune, vankris istus unine talumees peaga noogutades. Hobune astus raskelt ja pikkamisi, ohjad lõdvalt rippumas kõrval. Sina tõstsid viivuks pea ja vaatasid küsivalt mulle otsa. Ei, Pärli, jää aga rahulikult paigale! Ei tohi tülitada väsinud linnalist! Jäidki rahulikult paigale, ainult teisest silmanurgast kõõritasid vankrile järele, kuni see kadus ühes tukkuva talumehega tolmu keerutades teekäanu taha...

Palju aastaid ma polnud käinud Lool.

K. TEDER

„Vana maja“

Ära mõtle, et olin unustanud sind! Pärli, ei! Tulin jälle ja seisatusin, oodates sind seal haabade all. Kuid sa ei tulnud. Läksin edasi, kahtlus südames: kas tunnedki mind enam!

Seal sa lamasid, ukse ees, silmad kinni, nagu magaksid. Teed vist viigurit või magad tõesti, mõtlesin. Tahtsin sind üllatada ja sirutasin käe, et sind silitada ja vaadata, kuid ehmusid, avasid silmad ja urisid. Silmad! Sinu silmad! Suutsin ainult sosistada su nime. Sa tõstsid oma harjunud viisil kulme, kuid see polnud enam endine ilme, see oli aeglaselt meenutava, mälestustes kobava rauga ilme. Siis liputasid pikkamööda nõrgalt saba ja nuuksusid. Sa ei näinud enam, su silmad olid kaega kaetud, kuid tundsid mind siiski. Püüdsin varjata teiste eest oma pisaraid. Vanaisa vaatas kõrvale ja ütles ohtes: „Jah, Pärli on vanaks jäänud.“

Nüüd magad sa haabade all. Ikka säntendab päike katusel ja valget maanteed mööda tulevad ja lähevad linnalised. Ikka liuglevad taeva sinisel foonil valged pilverünkad ja kohisevad haavad, kui nende lipendavate lehtede vahelt libiseb tuulehoog läbi.

Sina magad nende haabade all laial heinamaal, mis kevadel on kaetud jaanililledega ja kus suvel kummarduvad tuule ees valged karikakrad.

Elle Lauge

Prof. dr. jur. h. c.

Jaan Tõnisson

70-aastane

Käesoleva aasta 22. detsembril saab meie vanema põlve riigimees prof. dr. jur. h. c. Jaan Tõnisson seitsmekümneaastaseks.

Jaan Tõnisson meie avaliku elu silmapaistva tegelasena on üle neljakümne viie aasta tegutsenud eesti rahva ja riigi huvides, olles korduvalt olnud riigivanem, hiljem ühistegevuse professor Tartu Ülikoolis ja on praegu Riigivolikogu liige.

Vanale riigi- ja rahvajuhile palju õnne tema eelseisva hällipäeva puhul!

Vihmavari

*Vihmavari taunis pisarate ojas,
kaebas igas esikus ja kojas,
kuidas vaevatakse teda vaest.
Proua oma kübarast ja kraest
palju rohkem lugu peab,
nende kaitseks teda vihma alla veab!*

*„Ära patujuttu aja,
sõber vihmavari“,
sõnas saapahari,
„poleks vihma, poleks sindki vaja!“*

*Eduard Kansa
Tapa gümnaasiumi direktor*

Vaina Kukk
Pärnu II güm.

Ühel keskpäeval

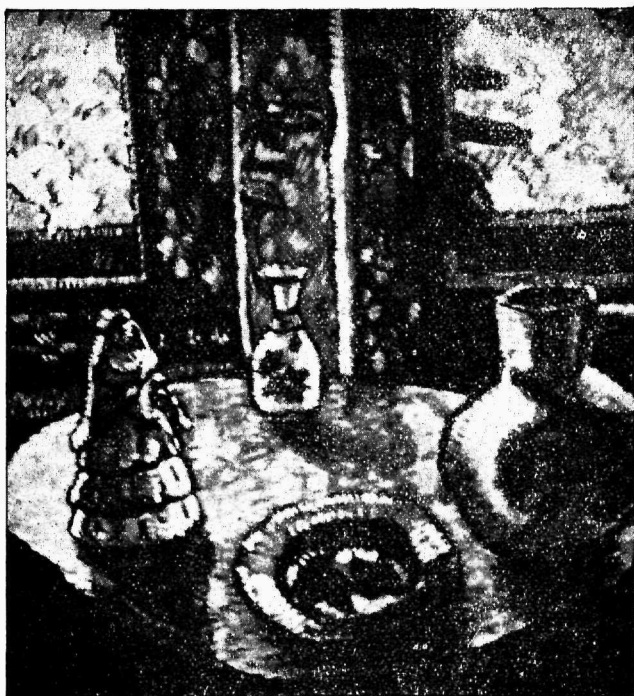
Jäi särava päikese värisev kuld,
ainult sirelid lõhnasid aias.
Jäi uinuma soojuses mustendav muld;
teed vinsklesid õues nii laias.

Kaugel virvendas maanteede usslint,
aias uneles uibopuu.
Kasel siristas rästas ja vilistas vint,
muidu vaikus nii hunnitu.

Õues sügavas unes hilju tukkus mu talu,
ainult sirelid poetasid õisi.
Kõlas südames hellalt taas nimetu valu,
– ah, ei see lakka ka päisi!

Keskpäeva soojusest virvles kõik õu,
kased uinusid heledas lõõsas.
Kaevul helendas küürit ja puhastet nõu,
lind lõõritas toa taga põõsas.

Kaugel virvendas maanteede usslint,
aias uneles uibopuu.
Kasel siristas rästas ja vilistas vint,
muidu vaikus nii hunnitu.

V. ORMISSON

Natüürmort

Ilmar Küllberg
T. R. S. erakolledž

Õhtu rannas

See adruhõng, kohin, nii tuttavad need,
nii tuttav too sammeldunud maja.
Mu jalge all liivane, lõputu tee.
Ees meri, see kajakaist kajav.

Näe loojenev päike rünkpilvede kees
loond merevee hõõguvaks malmiks.
Veel vanur säääl askeldab põlvini vees,
seab paati ja püüniseid valmis.

Puupakke näen triivimas lähedal maad
ja roostikus karjahtab viires.
Ning laintes ja tormides luitunud paat
teeb lautrite lähedal tiire.

Taas õhtuses hämaras jatkan ma teed;
puud puhkavad hilises rahus.
Kuid tontlikult süngeks on muutunud veed
ja laineteharjad on vahus.

SPORT

Ruudi Toomsalu

TKSÜ meistrist eesti meistriks

Spordimälestusi sõdurina ja eesti meistrina

100 m võitjate austamine eesti meistervõistlustel 1938. Keskel „Tommi”

KUI sõjaväe-komisjonis arst südant järele vaatas, küsis ootamatult: „Kas sporti olete teinud?” Õnneks ta aga just sel momendil südame tegevust ei kuulnud, sest süda jäi peagu „seisma“, niivõrd rabav oli küsimus. Oli ju teada, et kõigile poistele, kes kuidagi spordiga olid ühenduses, vaadati kui südamehaigeile. Silmi pilgutamata vastasin: „Ei, senini pole teinud!” „See on hea, see on hea,” ütles arst ja kuu aega hiljem tõmbasin Scouts-pataljoni noorsõdurina „rohelise fraki” selga.

Algas sõjaväeteenistus. Noorsõduri õppuse lõpetanud, saadeti Tondile aspirantide kursustele. Kuupalju higi jäi Tondi liivalagendikele, Valdeki ja Saku laskeradadele! Valitses hüüdsõna: distsipliin. Püüdsin võtta kogu õppust kui head aastapikkust vastupidavuse harjutust, kuid... liiva sees tampides ja kuulipildujat järel vedades haigestusid jalad. Võeti võimalus nende eest hoolitsemiseks-ravimiseks. Naljatades üteldi: „Meil sõjaväes on kaks head ravimisasutust — kartser ja haigemaja, vali kumba tahad!” Loobusin siiski esialgu mõlemast.

Kogu teenistus — 13 kuud — möödus õnnelikult. Kui talvel kompanis vaid 3 meest ja lule jäid, teised aga gripis voodis lamasid, olin üks neist kolmest, kelle peale haigusehammas ei sõandanud hakata. Kuid just viimasel sõjaväes olemise päeval haigestusin nagu saatuse pilkeks. Suhu tekkisid haavad, igemed paistetasi üles ja hambad hakkasid suus logisema, ähvardades iga silmapilk suust välja langeda. Esimest korda 15 aasta vältel pidin haigena voodis lamama.

Vaid ühe korra suutsin joosta hooajal alla

Siis olid „rasked” ajad...

Grupp sportlasi Eesti-Soome 1. kergejõustiku-maavõistlustel

12-ne sekundi, vaatamata koolipoisina saavutatud 11,4-le.

Uus talv. Järgnes lakkamatult pidev harjutus. Tuli Poolast Klumberg-K o l m p e r e. Sain uut õpetast, õhutust, hoogu.

Uus kevad. Politsei-võistlustel Riias tulin kuulsa läti jooksja Kiviti se järel teiseks ajaga 11,2, jättes seljataha meie tolleaegsete sprinterite „komistuskivi“ Rudziti se.

Ühel viimasel pühapäeva õhtul, läbinud Kadrioru staadionil pärast raskeid eelvõistlusi 100 m ja veidi hiljem 200 m lõpulindid, tõstetigi mind viimaks eesti meistri seisusesse.

Lugematus reas järgnesid võistlused võistlustele. Mõõdus seegi aasta. Ka järgmine ei toonud midagi uut. Veeretasin kõik süü ikka veel haigetele jalgadele. Ei aidanud arstirohud, ei vannid, ei massaažid. Oli kaotanud usu endasse.

„Kas Kiilim siiski ei eksinud tolkorral,“ mõtlesin. Kadus lust kodus võimlemiseks. Ainult üks mees oli, kes uskus, vähemalt mind püüdis ta selles veenda — see oli K o l m p e r e.

Kuidas ma ka ei jooksnud, kas viimast välja pannes või paraja tempoga, ajanäitajad ikka ja jälle peatusid 11,2-el. Villemsoni rekord püsis kui mingisugune lummutus aastakümneid, kuni Villemson ise ta viimaks lähetajana „puruks laskis“. Purunesid prilliklaasid enne lähtekohtadesse asumist, purunes lõpulint ja ometi viimaks purunes ka 11-ne sekundi piir ja koos sellega aastaid püsinud rekord.

Tundus, kui oleks kella osuti pandud liikuma aeglasemalt. Veel samal aastal Budapestis jooksin 100 m 10,7-ne sekundiga ja teiskordselt mõni nädal hiljem aja „kinnitamiseks“ Rakveres.

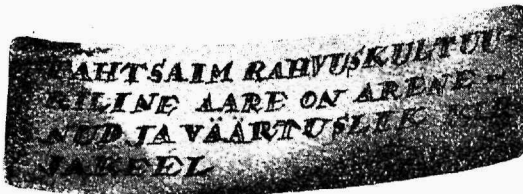
Järgmisel aastal enne Berliini olümpiamänge, võitnud Jaapani jooksukuulsusi Kadrioru staadionil, samuti Berliinis asudes lähtekohtadele, ei uskunud, et ei suuda joosta kiiremini kui 10,7. Veel 20 m enne lõpulinti näis see nii lihtsana, kui kerge vaevaga püüsin rind-rinnaga säärase jooksukuulsustega, nagu Lõuna-Aafrika meister E. Gimbeck ja hollandlane van Beveren, kuid miks jäin kolmandaks ajaga 11,0? Ei suutnud seda siis seletada ega tea ka praegugi — miks? Ometi jooksin mõni nädal hiljem Tallinnas, samuti külma ja röske ilmaga Helsingis 10,7.

Võib-olla veel aasta või teise püsin nii armsaks saanud jooksurajal. Tulevad vahest uued võistlejad, kes pärivad meistritiitli ja viivad tulemused 10-ne sekundite piirile ja kaobki rekorditabelist mu nimi. Kahju ainult, et sportist nii vähe lugu peetakse, olgugi et seda mõnikord naljatades „südameröövliks“ nimetatakse. Üks on aga kindel: ühegi poisi süda ei jää sportides haigeks, kui maha jäetakse suitsetamine ja treeninguile, samuti pingutavaile võistlustele minnakse vaid hästi kehaliselt ettevalmistatult ja korralikult puhatuna.

Ja lõpuks tundub, et ükski harjutus, ükski võistlus pole sooritatud ilmaaegu. Hea on end kord tunda oma lihaste täieliku peremehena. Helged on need mälestused, kuidas väikese poisiklutina „murdsin sisse“ Kalevi aeda, kuidas põksuva südamega asusin poiste võistlustel lähtekoobastesse. Kuid samuti meenub, kuidas maavõistlustel võisteldi viimast välja pannes. Ei kunagi unune kaotus Berliini punakal sõerajal, ka mitte õpetajad, õhutajad, keda rumala peaga oli nii mitu korda kirutud. Kuid parima koha mälestustes täidavad suurimad „vihavaenlased“, kelledeks on suurimad sõbrad — võistluskaaslased.

Ruudi Toomsalu

Keeleharrastajaile

I Halvad sõnad

ALLJÄRGNEVAS esitatagu jälle rida halbu või ebakohases tähenduses tarvitatud sõnu, mida tuleb vältida.

1. „jälitama“ — halb ja hoopis ebakohane sõna tähendustes „taga ajama“ ja „taga kiusama“, nagu viimasel ajal sageli loeme nii ajalehis kui isegi kooliraamatuis: „Franco väed jälitasid vaenlast 10 kilomeetrit“; peab olema: „... ajasid vaenlast 10 kilomeetrit taga“; — „Rooma keisrite ajal pandi toime kristlaste jälitamisi“ (peab olema: taga kiusamisi). Tõepoolest veider oleks ütelda: „ta jälitas lehma; — koerad jälitasid jänest“, kuna loomulikus eesti keeles on: „ta ajas lehma taga; — koerad ajasid jänest taga.“

Kus „jälitama“ kuidagi sobib, see on tähenduses „politseiliselt otsima“ (näit. varast, mõrvarit). Ja kui „taga kiusama“ asemel tahetakse ühtlast sõna, siis sobib selleks parem teine uus sõna „vaenama“. „Rooma keisrite ajal pandi toime kristlaste vaenamisi.“ Aga „jälitama“ küll kuidagi ei sobi: see sõna osutab halba keelelist maitset.

Seepärast kui te kusagil näete halba sõna „jälitama“, olgu või õpperaamatus, siis kriipsutage see läbi ja kirjutage pääle vastavalt „taga ajama“ või „taga kiusama“ (või „vaenama“).

2. „kuuletuma“ — väga halb sõna tähenduses „sõna kuulma“. Mäletan ühes „Looduse“ tõlkejutus lauset: „Edith kuuletus vaidlevalt“ — see on loomulikus ja mõisilikus eesti keeles: „Edith kuulis vastuvaidlevalt (või veel parem: tõrksalt) sõna.“ „Sõna kuulma“ koosneb küll kahest sõnast, ja oleks muidugi hää, kui selle asemel meil oleks ühtlane, võimalikult omaette tävisõna. Aga niikaua kui meil niisugust sõna ei ole, on parem esialgu tarvitada vana kahest koosnevat sõna kui halba tuletist „kuuletuma“. Ka tuletised „kuulekas“ (sõnakuulelik) ja „kuulekus“ (sõnakuulelikkus) on küsitavad ja ka neid tuleks pigem vältida.

3. „vääriskivi“ — parem selle asemel kalliskivi; samuti mitte „väärismetall“, vaid parem „õilismetall“. Ka verb „vääristama“ ei ole hää; parem selle asemel juba „õilistama“, kuigi seegi pole kõige parem. Ka kooliraamatuis parandatagu „vääriskivi“ ja „väärismetall“ vastavalt „kalliskiviks“ ja „õilismetalliks“.

II Hää sõna, aga tähendus, milles teda praegu tarvitatakse, on halb

See sõna on „taastama“. Ta halb tähendus on „uuesti jalule seadma“, võõrsõnaga „restaureerima“. Selles tähenduses sõna „taastama“ ei sobi, kuigi viimasel ajal on seda hakatud sageli tarvitama ajalooramatuis. Ta hää ja kohane tähendus aga on „millegi juure tagasi viima“ (saksa „auf etwas zurückführen“): „see on taastatav üsna lihtsele algpõhjusele; — see muinasjutt laseb end taastada ühele keskaegsele legendile“.

Sõnast „taastama“ võib tuletada intransitiivse „taastuma“ — „tagasi minema, tagasi viidav olema“: „see taastub lihtsele algpõhjusele; — h-häälik leedu keelest päritolevate laensõnade alguses taastub esialgsele š-häälikule“.

Sõna „restaureerima“ (uuesti jalule seadma) tähenduse jaoks tuleb leida mingi muu sõna, näit. „ennaldama“, s. o. „uuesti endisesse seisundisse seadma“: „vanade ehituste ennaldamine; — see seadus ennaldati“.

Igatahes tuleb ajalooõpikuis „taastama“ ta halvast tähenduses läbi kriipsutada ja kui ei taheta „ennaldama“, siis pääle kirjutada „restaureerima“, mis selles tähenduses on ikkagi parem kui „taastama“.

III Kaduvad sõnad

1. „osalt“ — selle asemel tarvitatakse viimasel ajal ikka ainult „jaolt“; sõna „osalt“ hakkab kaduma. Muide see sõna „jaolt“ ühekülgne tarvitamine johtub nähtavasti saksa keele mõjust, sest tekkis vastavus: „teilen — teil“: „jagama — jaolt“. Ärge laske sõna „osa“ ja „osalt“ surra! Keelelist korrektuuri tehes parandan iga „jaolt“ vormiks „osalt“ ümber.

Ka „enamjaolt“ ei ole hää; parem on „suu-

remalt osalt“, nagu tarvitati 19-ndal sajandil, mis aga nüüd on hakanud kaduma. Sõna „enamjaolt“ (saksa „meistenteils“) asemel võib ütelda ka „enamasti“.

2. „õigupoolest“ — selle asemel on nüüd ikka „õieti“, mis ei ole häa, sest see on ka tähenduses „õigesti“. Seepärast ei ole häa: „Õieti ei teadnud ta sellest midagi.“ vaid peab olema: „Õigupoolest ei teadnud ta midagi.“

Halvad vormid

Ka neist toodagu siin mõned.

1. „ehtis, lihtis, täppis“ — nende asemel tuleb tarvitada vorme „ehtne, lihtne, täpne“. Ja isegi kui ei juleta (tarvitatakse teadlikult „juleta“, mitte „julgeta“, mis on ebarahvaleelne ja kohmakas vorm, kuigi grammatikute poolt moodustatud ja soovitatud) — jah, isegi kui ei juleta neid sõnu deklioneerida e-ga („ehtse, lihtse“), mis olekski loomulik, vaid tahetakse käändevormides jääda a juure („ehtsa, lihtsa“), siis on nominatiivid „ehtne, lihtne“ ometigi paremad. Sõna „täpne“ aga võib julgesti käända e-ga: „täpse, täpselt“, millist vormi ka E. Muugi sõnaraamat eelistab. Isiklikult deklioneerin kõiki neid sõnu e-ga: „ehtse, lihtse“, ka „moodne — moodse“ (mitte „moodsa“). Nende e-liste käändevormidega võib palju kergemini harjuda kui veidrate ja ebaloomulike nominatiividega „ehtis, lihtis, täppis“.

2. Mitte „makstakse, makstud, pekstakse, pekstud“, vaid „maksetakse, maksetud, peksetakse, peksetud“. Mitte iga lühemus pole häa.

IV Keelevigade ja halbade keelendite parandamise ülesandeid
Ülesanded seisnevad selles, et antud lauseis tuleb leida ja parandada neis esinevad keelevead ja halvad keelendid. Osa neist vigadest ja halbustest on seletatud „Tuleviku Radade“ käesolevas ja kahes eelmises numbris. Ülesannete lahendused ilmuvad järgmises numbris.

1. Ennem kui hakkate kirjutama ringi seda värvuste loendit, koostage kirjutis, milles loendate kõik need elusolesed, kelle juures on täheldatud neid värvusi.

2. Krahvitar kes igatses rahu ja üksilduse järgi, oli nagu jälitajate eest pagenud oma hiljuti taastatud lossi, ning püüdis sääl kuulekalt ning täpsalt järgida arstide eeskirju, et parandada oma vapustatud erkusid, mille nõrkus oli ta sagedate haigustumiste põhjuseks. Enamjaolt esinesid valud ta otsmikus, ning tegid tal oleluse vahest päris väljakannatamatuks. Ka oli tal vereringe häireid.

3. Kuis võisid sa arvata, et too nähe on nii lihtis? Kui sa teda tähelikult täheldad, siis jõud sa peagi veendele, et too on õieti kaunis keerukas.

4. Eelkõige kiirustas see isevalitseja aadli eelisõigusi taastama, kelle abi tahtis ta kasutada oma auahnete plaanide teostamisel.

5. Olin üllatunud, kui saabus häiriv teade, et oli välismaalaste jälitamine alanud taas.

6. Kostus kahjutule-häire, ning peagi võis kuulda tuleõrjet kiirustamas õnnetuse kohale.

Johannes Aavik

Rain Rebas

KARL RISTIKIVI:

Tuli ja raud

K. O.ü. „Looduse“ 1938. a. romaani-õistlusel
1. auhinnaga kroonitud romaan

„Tuli ja raud“ on monument eestlase sitkusele, „visadusele, edasipüüdlikkusele, tööarmastusele, ausale ja kõlblalt tervele meelelaadile. See on linnatöölise „Tõe ja õiguse“... kirjutatud romaani soovitavas brošüüris.

Tõepoolest — lööd selle 465-leheküljelise raamatu lahti teatava aukartusega, mingisuguse otsingusundusega, mis nagu äraseletatult esimesest silmapilgust alates lubab aimata, et tõesti on tegemist suurteosega.

Tuli ja raud! eks viita see pealkiri isegi juba tehastele, meie rahva neile viimastele aastakümneile, kus valukuuridest, sepa-alasite juurest ja tehastest läbi käinud inimesed on pannud aluse eesti linnatöölisele.

Ja eks ole see maalt paljaste kätega sisse-rännanud linnatöölise praegu tõesti jõudnud sellesse ajajärku, kus vähemalt kolmas põlv juba moodustab osa meie vaimsest eliidist, olles valmis lähemal aastakümneil edasi tungima kogu meie rahva paremikku. Nii on ka romaanis: Jüri Säavel on lihtne töömehekuju, kes oma lihastega paneb aluse perekonnale ja edasielamisele. Tema poeg Mart (samuti teised lapsed) on liiga nõrk veel selleks, et küündida kaugemale tehaste loovtöö võlust ja undavast raudteerongist. Kuid pojapojas siiski pääseb valla vaimne teostaja, arhitekt, kelles isade füüsiline sitkus ja vastupanelikus on vaibunud ning kujundunud vaimu-väärtusteks.

Meie linnatöölise on õigupoolest aastaid sipelnud raskusis, aastakümneid on ta maha jäänud sellest põllupidajast, kes juba eelmise sajandi lõpul, rääkimata käesoleva sajandi algusest, saatis lapsi linna kooli ning oli majanduslikult võrdlemisi jõukal järjel. Eks moodustunud meie tänapäeva linnatööliskond siis just sellest lahtisest rahvast, nendest inimestest, kes majanduslikult olid ilma pidemeta, ilma maata, ilma garantiita iga juhusliku pererahva meeleolu või õnnetuse vastu. Kahtlemata oli siis parem tulla linna, moodustada hilisemaks ajaks n. ü. eesti töölisklass, mistõttu vähemalt oma vabal ajal oldi endi peremees.

Polnud ime, et iga niisugune tööline ei suutnud oma isikliku visadusega oma järeltulijale veel anda seda, mis eelmise sajandi lõpu-pooltel rikastunud taluomanik. „Tuli ja raud“ linnatöölise „Tõe ja õigusena“ näitab selgesti, et olukord oli arvatamatult raskem, kui seda enestele (eriti tänapäevageneratsioon) tihti kujutame. Siiski näeme, et need „mustad tööloomad“ olid nendeks keskseteks kujudeks, kes aluse panid meie tänapäeva tööstusele, ühtlasi moodustades hiljem ulatuslikuma ja arvult kaaluvama osa linnakodanlusest.

„Tule ja raua“ tegevustik areneb puhtajaloolisel taustal, alates möödunud sajandi üheksandas aastakümnes ja kesles kuni meie päevini. Nii saame kogu romaani vältel ka üseda ajaloolise arenemispildi. Tihti tulebki romaani kasutada ajaloolise faktimaterjali jälgimiseks; nii usutavalt on kogu tegevustik haaratud ja viimase poolsajandi tõsielulise sündmustikuga läbi immutatud.

Kõik — revolutsioonimotiiv, „punased aastad“, Vabadussõda ja hilisem ajajärk, kõik need kajastuvad selles järk-järgulises linnatöölise arenemises. Romaanis on öieti kujutatud kogu meie iseseisva tööliiskonna ajalugu, mille põhjal võime ka välja minna hilisemate psühholoogiliste järeldusteni. Võib-olla võib selle romaani põhjal enam kui millegi muu põhjal ütelda ja otsustada, kas eesti tööliiskond on patriootiline või mitte?

See idee ei lase ennast kuidagi avalikult välja paista, samuti nagu mõndagi muud meile antakse võrdlemisele napisõnaliselt, lastes siiski aimata teose sügavamat tegumoodi ja autori mõtlemisviisi. Ning see mõtlemisviis kipub ennast vägisi avaldama selles, et tööline on väärtuslik osa rahvast, ta on seda ajalooliselt tugevas töös veedetud aastakümneiga töestanud ja ta on tänapäeval meie vaba riigi üks neid füüsilisi ja õiguslikke alustalasi, milleta me keegi läbi ei saa. Eesti tööline on aastakümnete jooksul oma kohustusi hästi täitnud, oma tuleproovi hästi läbi teinud, tänapäeval see osa ei tohiks meie üldises arenemises kuidagi olla murdosa ega teistel põhjustel vähem mõistetav. Võib-olla on seda varjatud mõtet just seepärast kerge olnud avastada, et autor on ise neist kirjeldatavaist ringkonnist võrsonud, olles sealt ka ammutanud suurepäraseid tähelepanekuid ja faktimaterjali, mida eesti kirjanduses laiemal määral alles nüüd, pärast auhinnaromaani ilmumist, esmakordselt on kasutatud.

Vale oleks arvata, et autor on kronoloogilisi tõdesid uurides unustanud romaani elavuse, mõned meeldivad detailid, pildid ja pildikesed, mis meile paremini kui ükski teine manaksid silme ette kujutust neist oludest, kus tegutseti teose sündmustiku algaastail. Ja üksikasjadele üle minnes võib kuidagi erilise sarmiga see lugu, kuidas Jüri Säävel toob oma naise esmakordselt maalt linna, kuidas nad „Kandrindalis“ istuvad pingil ja Eeva ütleb Jürile: „Siin on ikka ilus! Siit mitte ei tahakski ää minna!“ Eks see pilt ja vaade merele jäidki vist meeles, et hiljem kogu oma elu töid ohvriks sellele linnale, milles küll tegelikult polnud niipalju ilu, nagu esimesel momendil paistis.

Mehest peab kord saama ikkagi mees. „Iga hobune õpib vedama, kui regi järel“ ja Jüri Säävel vahetab maaelu linnale vastu, olles varem juba tuttav elukarmustega, toites perekonda ning olles valmis purustama ettetulevaid raskusi, mida uus elu teele veeretada võib.

Ja naisest peab saama perenaine, ta peab oskama võidelda uue elu pahedega ja olema alati hakkamisvalmis, sest Eeva Säävel paneb tähele, et nutmisest ja ohkamisest õnnetusekorral üksnes ei aita. Inimesel, kui ta elus

tabab tööpoolest edasi saada, peavad olema ka küüned ja hambad. Tuvike murtake varsti, aga kull elab rõõmsalt edasi.

Nii selgub, et elu läheb edasi peagu märkamatu ja inimesteski arenevad ning nõuavad eluõigust mõned uued tõekspidamised. Eeva Säävel ei taha oma mehele olla halb naine, kuid ta on liiga noor veel selleks, et teha kõik ainult oma mehele. Pealegi, kui see oma mees seda igakord ei oskagi hinnata, kviteerida, vaid mitmestki asjast läheb mühatades mööda. Ja Eeva arvab, et miks ei võiks ta võõra mehega, keda ta ammu tunneb, pühapäeval uulitsal jalutada ja temaga rääkida.

Kuid see on esimene puht-saatuslik moment romaanis. See tuleb õnneks — õigel kohal, autor matkib igal sammul tõsielu ja kopeerib suurepäraselt mentaliteete. Ja nii kestab see algusest lõpuni.

Pikkamisi hakkavad siit ja sealt tööpoolest uus aeg ja uued kombesid sisse murdma. (Eeva kannab kübarat. „Aga nüüd oli ju uus aeg, nüüd elati linnas, ja igale patule oldi uhkegi“). Kuid need inimesed, kellega autor opereerib, jõuavad õnneks enne vanaks ja elatunuina nad viivad kaljukindlalt endaga kaasa selle aja, milles ja kuidas nad on elanud oma elu paremad aastad. See ongi tõde, miks vanadest inimestest tihti saavad muuseumiesemed, kelle välises ja seesmises elus pole lahata enam midagi uut ja moodse ajaga kaassaskäivat. Nii on igal generatsioonil õnn viia endaga hauda kaasa oma aja kombesid. Kuid Eeva ja Jüri pole sel ajal veel põrmugi vanad.

Vanad on nad siis, kui nad sellele häbi-väärsele ja uksest ning aknast sissetungivale uuele ajale tõesti rindu peavad vastu hakkama. Nad ei pelga kumbki võitlust ja Eeva seletab, kuidas naisel ei tohi olla uhkust. Abielus ei tohi olla uhkust, nii ei saanud vanal ega saa ammugi ka uuel ajal hakkama.

Jüril on aga üks külg tolmune, kui ta tuleb tagasi oma pojapoega noomimast. Ta ei pühi seda külge, sest see on selle uue aja tolm, mis inimeste elu lööb alusetult segamini, ta on selleks liiga õiglaselt vanamoodne inimene, kellel on oma arusaamine õigusest, inimeste vahekordadest ja moraalist. Ja temas lööb välja kõigis raskustes võidelnud tööinimese visadus ja optimism, kui ta lubab, kui pojapojast selleks asja ei saa, ise oma lapselapse lapsegi üles kasvatada!

See on imposantseim koht romaanis. Ilma selle momendita Jüri Säävel oleks jäänud ainult keskseks kujuks teiste igapäev töötagajate seas, nüüd paistab sellest mehest aga välja ehtne eesti visadus, jonn ja vastupaneliiklus, mida pole suutnud ega suudagi murda aastad ega aastakümned. See moment annab Jüri Säävile, samuti kogu romaani püsiva väärtuse. Olles oma elu viimased aastad endaga koos kasti põhjas kaasas kandnud raudristi, sureb see mehine mees, ilma et ta võlgneks kellelegi midagi. Isegi pärast tema surma tarvisminevatele kuludele on ta ise ette

mötelnud. Ja samal päeval jääb terve maailm, linn, selle töösangari võlglaseks.

Kunas küll, ja kelle poolt mõeldakse kord tasuda niisugused võlad?

„Tuli ja raud“ pole üksnes Jüri Säävli eluromaan, vaid see on võrdsel määral ka Eeva Säävli romaan, olgugi et naise osa meile pahatilti väiksem tundub mehe omast. Võiks isegi ütelda, et „Tuli ja raud“ on Mart Säävli, Herman Säävli, Ilmar Säävli ja peagu ka kõigi nende eluromaan, kes teoses esinevad teisejärgu tähtsusega kõrvalkujudena (näit. Mihhail Lepp, Heinrich Reeberg jt.). Neist isikuist ja nende tegevusest on antud vaid katkendlikke reljeefe, kuid siiski niivõrd edaspidiseks taibatalubavalt, et me pikemaid kommentaare nende isikute üle enam ei vajagi.

Kuid autoril on esitusviisi juures mitmeidki tunnustusväärseid voorusi. Ta näib ise ka olevat karm oma õigluses, nagu seda oli vana Jüri Säävel, kuid ta ei jäta ka teravalt alla kriipsutamata elunähtusi, mis talle ei meeldi.

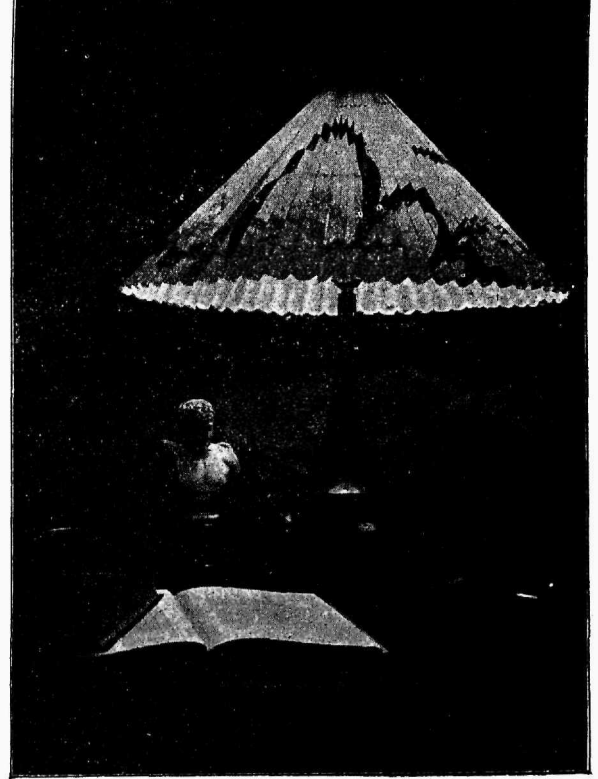
Teoses leidub haruldasi episoodide, näit.: „Rong kihutas läbi varasuvise looduse, puistas oma tahma värskete rohelisele, heitis oma tolmuga ootavaile lilledele. Aga sellest ei siginud elu, sellest sigis surm. Sest see masin oli inimese mitte Jumala loodud...“ Samuti teravmeelsust ja toredaid võrdlusi on igal sammul. Okupatsiooniajal, kui toiduained puudusid, läheb Eeva maale sugulaste juure ja palub raha eest toitu. „Peremees vaatas raha nagu kass suhkrutükki,“ ütleb autor. See on aga esimene ja viimane kord, kus Eeva midagi sugulastelt saab. Ikka ja kõikjal oma lühõul, see on algusest kuni lõpuni selle pika raamatu juhtmotoks!

Meeldivaim ja kuidagi omapärase sarmiga seotum lugu on kahtlemata raamatus see, kus Mart Säävel kirjutab armastuskirja oma Adeelele, kellel on väikene kasv, väikesed jalad ja õrn jume. Ja kes ise väga hästi teab, et ta on ilus, niisama tark kui ilus, pealegi on tal osavad käed: ta oskab proua vanadest kleitidest kõige moodsamaid asju valmistada, isegi saksa keele oskus on tal olemas.

Seevastu lõpus leiduv episood sellest, kus Ilmar kino „Gloria Palace“ ees ootab kedagi Barbaarat, tundub olevat kunstlik ja kunstlikult sisse võetud ning mida peab tähendama lause kino „Gloria Palace“ kohta: „Kino oli alles uus ja siin püüti pakkuda ikka kõige paremat.“?

119-ndal leheküljel leiame esimese kompositsioonilise „hüppe“. See eluromaan areneb seni pilt pildil kõrval tihedalt seotuna kronoloogilises järjekorras, kus alati keskukjudeks on kas Jüri või Eeva Säävli. Siin aga kohtume esimese paralleelstliku sammuga, mis alguses tõesti tundub natuke vöörana. Tihti leiame kompositsioonis isegi mõningaid fragmentaarseid sugemeid, mis seovad ja innustavad raamatut ikka edasi lugema. Autor ei opereeri kompositsiooniküsimusis sugugi kergekäeliselt; ta armastab võimalikult vähem riskeerida. Selle kartuse all kannatab ka stiil ja hea, kuid siiski mitte küllaldaselt julge väljendusviis.

„Tuli ja raud“ paneb mõtlema ühes väike-

Õhtul

ses asjas. See on puht-töölisromaan. Kas suudab sama autor, kelle aastaist olenemata isiklikud kogemused ja kirjutatava ala tundmine on otse imestamisväärseid, ka tulevikus midagi pakkuda — mõnelt teiselt alalt?

See on küsimus, millele tõesti raske on vastata. Karl Ristikivi ehne kirjutajatalent aitab siin kahtlemata üle, kuid tundub, et juba praegu kõik need ainealalised arutlused ja viited, mis on välispool seda rassijat ja linna-töölise „Vargamäe Andrest“ — Jüri Säävli ja tema õhkkonda, on kuidagi vähemusutavad ja tundub siiski, et autoril puudub kirjutatavaga eluline side.

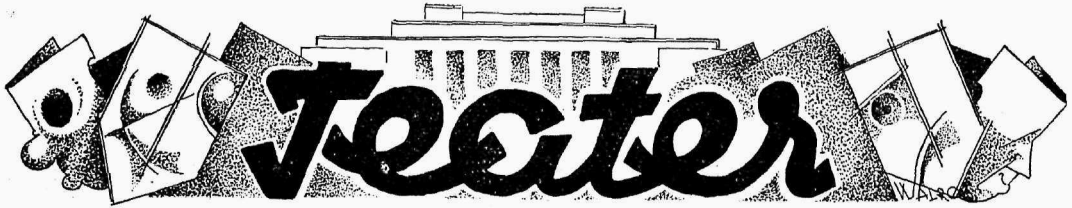
Need märkused ei õigusta aga kuidagi romaani kohta ütlema midagi alahindavat. See on suur ja kolossaalne töö ning iga eestlase kohus, kes on läbi lugenud meie talu-elu suurromaanid „Tõde ja õigus“, on lugeda läbi ka „Tuli ja raud“.

Siis alles teame ja tunneme õieti, kes oleme me ise, kellest oleme võrsunud ja millised õigused on meil tänapäeval — „Tõde ja õiguse“ ning „Tule ja raud“ järglastel.

On hea meel, et Eestis on kaks nii reljeefelt kõrvutijooksvat ja ühtlaselt möödunud sajandi lõppu ja käesoleva algust kirjeldavat romaani, kui on seda „Tõde ja õigus“ ning „Tuli ja raud“. Need kaks teost on ja jäävad kahtlemata juba oma jutustav-ajaloolise väärtuse tõttu meie kirjanduse põhivaraks. Kuid nüüd oleme sunnitud kinnitama, et ühe teose autor on tunnustatud vanameister ning teine alles algaja ja noor. See lubab aga väga palju ka tulevikus Karl Ristikivi suhtes.

„Tuli ja raud“ tervikteosena on 98% õnnestunud.

Rain Rebas

Tover Selmet

Lastenäidendite probleemist üldse

„Soovisõrmus“ E. Draamateatris

MEIL on pidevalt aastate jooksul koos täiskasvanuile pakutava repertuaariga katsutud hoolitseda ka laste eest. Sest laps vajab ikkagi midagi muud kui täiskasvanu: muinasjuttu, nukuteatrit, noorsoojuttude dramatiseeringuid jne.

Vanasti — mäletan, mängiti saksa tolle-aegseid noorsoonäidendeid — „Hiirekuningat“, hästi populaarset „Punamütsikest“ jt., nüüd aga näiliselt ollakse sellest kaubast loobunud ja kasutatakse n. ü. omaproduktiiooni, nagu kogu meie elu ja ka näitekirjandus kannab juba aastaid seda omaloomingu pitsatit ja tiitlit.

Kuid häda on selle tiitliga. Nii meie tavaline teatrireperuaar kui ka lastenäidendid kipuvad kodumaiste autorite esitusel jääma nõrgaks.

Võtame kasvõi järgmise loo: „Soovisõrmus“ Draamateatris. Teater on hea, esmajärguliste jõudude ja seni kunstiliselt haruldaselt õnnestunud repertuaariga (täiskasvanuile). Kuid lastenäidenditega ei vea. Vist ollakse üldse kitsikuses ja sobiva materjali puuduses, et mõningaid päris pealiskaudseid ja draamanõuetele mittevastavaid asju ka lavale tuuakse.

Lugu isenesest on järgmine: Kaks väikest tütarlast kuulevad vanaemalt, et paksu metsa taga asub nõialoss. Lossis elab nõid ja viimasel on sõrmus, millel on imettegev jõud: tarvitseb vaid soovida midagi selle sõrmuse juuresolekul ja otsekohe see täitub.

Lapsed heidavad õhtul vanaema teades magama, kuid tõusevad siiski ja lähevad koos kodunt välja sõrmust otsima. Põhjus, mis neid seda tegema sunnib, on see, et laste isa on haige ja nad tahavad imettegeva sõrmuse abil teda tervendada.

Metsas lapsed leiavad rea karjaseid: kaks poissi ja kaks tüdrukut, kellega koos minnakse „vallutama“ nõialossi.

Lossis loomulikult elab nõid, päris pörgulise välimusega ja kole ning muidugi alluvate väiksemate paharettide ja paharetikestega.

Et lastele lossi pääsemist kergendada, kingib metsavana neile mütsikesed, mille mõjul lapsed muutuvad nähtamatuiks. Viimane võtte aitab ka tüdrukuil oma soovi täide viia.

Lõpuks näidatakse meile, kuidas laste isa on terve, lapsed on jälle kodus tagasi (nende äraolekul on muidugi muret tuntud jne), ühe-

sõnaga „happy end“. Siis mingisuguse lauluga see näidend lõpebki.

Esitatud faabulat jälgides võib ju ütelda, et selle muinasjutu piirides võiks pakkuda mõndagi, kui aga mõningad pisiasjad, detailid ja detailikesed oleksid omavahel korras. Kuid siin see viga näib just peituvatki.

Üle selle lihtse loo ei pakuta ega tahetagi pakkuda meile midagi. Sündmustik areneb nii nagu ta on, lapsed kuulevad, lähevad, leiavad. Väikesi, kuid toredaid mõtteid, jah, isegi huumorit ei leia me terve selle ettekande vältel.

Nalja tehakse küll, kuid sellega, et nõid raputab ja siputab oma jalgu; see on aga nali märgu arvel. Näidendi sisu ei anna mingeid võimalusi mudilaspere naermapuhkemiseks. Ja traagilisust selles näidendis ka pole. Kokkuvõtlikult: on ka mingisugune lugu ilma pisi-magi süvenemiseta ja harukordselt pealiskaudselt paberile pandud. Igatahes teatritele, nagu seda on E. Draamateater, kiaugeltki mitte kohane.

Muusikaga oli aga lugu veelgi täbaram. Kõike seda, mis sisu puudu jättis: nn. näidendi liha kontide vahelt ja naljaefekte, taheti tasa teha muusika ja tantsuga.

Ei saa salata, et väikesed tüdrukukesed esitasid nii mõnegi toreda tantsupala, kuid muusika seejuures oli rohkem kui abitu. Milleks küll need igavad eelmängud iga vaa-tuse alguses?

Tarvitati sääraseid võtteid nimede tähtsustamiseks, nagu: Auväärne metsavana! Aulik pealik! Auväärne murueit! ja Kõrgeaulik metsavaht! mis hiljem korduva kasutamise juures tüütavaiks muutusid. Samuti opereerisid kõrgeima mõistena segamini Vanaisa ja Jumal.

Harilikult on nii, et head lastenäidendid on ka vanadele maiuspaladeks, mida vaadates tuletad meele väikesi vempe ja vembukesi, millega ise kord igaüks on tulnud toime, ja elad vähemalt sel momendil näidendile kaasa. Peapuuduseks oli siin aga see, et näidend kuidagi ei kiskunud kaasa ja saalitäis mudilasperetki lahkus vist pettunult.

Pole kahtlust, et seisame selle aja lävel, kus meil ka väikestele (võiks ütelda: eriti just neile) tuleks pakkuda midagi head, et mitte teha häbi oma teatrikultuurile ja seda pealegi selle kõige heatahtlikuma ja peagu alati positiivselt suhtuva publikuosa arvel.

Tover Selmet

Ikka „Tuleviku Rajad“

AJAKIRJA („Tuleviku Radade“) nimi, mis seni semestri vältel oli lahtiseks küsimuseks, on nüüd lõppeks õnnelikult lahendatud.

Suure häälteenamusega (umb. 80%) soovitakse; et ajakirja nimeks jääks edasi senine „Tuleviku Rajad“.

Sügisel, mil meie eelmised aastakäigud kannatasid mõningate ilmsete puuduste all, sooviti kõiki põhjalikult ümber kujundada ja uuesti rajada — ka nime. Nüüd on aga ajakiri paratamatult vana nime all kujunenud selleks, mis ta on, ja me loodame, et töö ja ind, usaldus ning vastastikune arusaamine on seda süvendanud, et meil nüüd raske on juba sellest, tõepoolest, väikese ajaga nii meeldivaks muutunud nimest — „Tuleviku Rajad“ — loobuda.

On tõsi, et nimekavand „Noor Tarm“ evib mõningaid paremusi „Tuleviku Radade“ ees, seevastu jääb aga kõlalt endisest nimest tunduvalt maha, samuti pole eeldusi, et uus nimi ajakirjale praegusel kujul väliseltki midagi juure lisaks.

Mida arvavad õpilased „Tuleviku Radade“ nimeküsimumusest, sellest viis alljärgnevat vastust, mis ühtlasi on premeeritud auhindadega — raamatutega.

Miks ajakirjal tuleks jääda vana nime juure?

Noorte harrastatavaimaks kunstialaks on tavaliselt kirjandus. Nad loevad palju, kuid samas katsetavad ka ise midagi luua, midagi kirjutada. Aga nad ei tea, kas on nende kirjutatud ridadel ka mingit väärtust, kas kirjutus kannatab ka vähimatki kriitikat. Kuid kellelt küsida nõu, kes annaks oma arvustava sõna? Ainukeseks objektiivseks „noorte kirjanike“ hindajaks on ajakiri „Tuleviku Rajad“.

Teiselt poolt jälle leiavad koolinoored ajakirjast palju kasulikku lugemismaterjali, mida ei saa kõrvutada ajalehe veergudel ilmuvaga. Ühtlasi: ta arendab noore arusaamist ilukirjandusest kui kunstist.

Sellega on kõnesolev ajakiri koolinoortele kirjandusala suuniteljaks ja teenäitajaks nende radadel.

Sõna „tarm“ pole aga kuidagi seotud nende haridusväärtustega, mida ajakiri taotleb.

A. Toommet

Nime „Tuleviku Rajad“ peamiseks puuduseks peetakse liigset luulelisust ja abstraktsust. Kuid nimel „Noor Tarm“ esinevad ju samad puudused, lisaks on see ka raskemini hääldatav, seepärast oleks parem jääda „Tuleviku Radade“ juure. Ajakiri on selle nime

all juba saanud õpilaste seas populaarseks, uue nime võtmine võiks seda vahest vähendada. Loodan, et ka edaspidi ajakirja kaanel võib näha kaunikõlalist nime „Tuleviku Rajad“.

Virve Mets

Pärnu II gümnaasiumi õpilased — tulevikuradalased ei leia põhjust, miks muuta „Tuleviku Radade“ senist küllaltki ilmekat nime. Esitatud „Noor Tarm“ tundub kõlaliselt halvemana, puisemana, ka sisuliselt ei evi „Noor Tarm“ paremaid eeldusi saada meeldivamaks ja läbilõõnumaks kui „Tuleviku Rajad“.

Pärnu õpilased loodavad seega, et ajakiri jätkab oma ilmumist „Tuleviku Rajad“ nime all.

Kas „Tuleviku Rajad“ või „Noor Tarm“?

Kahjuks on antud ainult kaks nimekavandit. Millest see on tingitud: kas sellest, et toime-tuse üleskutsele pole kuigi palju vastuseid saadetud, nii et „Noor Tarm“ suutis teised kavandid varju jätta, või ei suuda siis meie õppiv noorsugu isegi oma ainukesele üleriigilisele ajakirjale leida sobivat nime, mis rahuldaks kõiki?

Nüüd: kas „Tuleviku Rajad“ või „Noor Tarm“? Mõlemad nimed evivad häid ja halbu külgi, nii et küsimusse tuleb, kumb nimi vastab enam eesti keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakirjale. Võrreldes nimesid, näeme, et „Noor Tarm“ omab praeguse nime ees suurt paremust, s.o. ta tüvi jääb käänamisel muutmatuks (tarm, —u jne.), mida on vahest parem tarvitada, eriti toimetuses. Kuid vaatame mõlemat nime lähemalt sisuliselt. „Noor Tarm“, s.o. noor energia, mille all on kahtlemata mõteldud meie õppivat noorsugu, õppiva noorsoo energiat, noort energiat, mis kord peab end rakendama ühiskonna teenistusse. Kuid teisest küljest on kindel, et vahest noor energia pole veel oma ülesannete kõrgusel, ta on olemas, kuid ta ei suuda veel teha seda tööd, mille tegemiseks teda ette valmistakse; ta töötab, püüab läheneda ja lähenebki oma tulevastele ülesannetele — tuleviku radadele, — s. o. luua midagi, mis oleks jääv, ei kaoks ega hävineks. Seega „Noor Tarm“ on olemas, ta tegutseb, kuid seejuures jääb see tarm alati nooreks. Energia võib teha tööd, ka noor energia võib tööd teha, kuid kui energia on „noor“, siis ka tema poolt tehtud töö on „noor“. Seega ei tohiks „Noor Tarm“ tulla eesti õppiva noorsoo ajakirja nimeks, sest teatavil juhtudel võidakse siis meie energiat pidada ka „nooreks“, seega see nimi võiks anda põhjust alahindamiseks. Teiseks sõna „tarm“ on mõistes „energia“ ühekülgne ja suuremaile hulkadele võõras.

Teine praegu tarvitusel olev nimi „Tuleviku Rajad“ on oma mõistelt palju arusaadavam, palju lähedasem. Kas pole meie ajakiri koht, kus avaldame oma loomingu, oma mõtteid, kust ammutame seda, mis meil puudub,

et täiendada end ja luua siis midagi, mis oleks lähedane sellele, mida loome kord tulevastel radadel. Seepärast olgu meie ühise ajakirja nimi endiselt „Tuleviku Rajad“!

A. Maidle

Miks valida uueks nimeks „Noor Tarm“?

— sellele küsimusele on järgmine vastus:

Arvan, et „Tuleviku Rajad“ pole täiesti sobiv pealkiri, sest meie noored ei taotle üksi tulevikusihte, vaid see ajakiri kajastab noorte igapäevast tarmukat tööd ja tegevust.

„Seepärast leiain, et nimi „Noor Tarm“ vastab rohkem sisule ja on seega sobivam kui „Tuleviku Rajad“.

M. Kask

Ajakirja nimeküsimus on seega õnnelikult lahenenud ja toimetus loodab, et kõik tulevikuradades uue aasta künnisel ja kaugelulaturavil tuleviku radadel „Tuleviku Radadele“ osutavad senist heatahtlikkust ja tähelepanu, mille all ka käesolev ankeet on toimunud.

„Tul. Radade“ õpilastoiimkondi:

Toimetus hakkab, alates käesolevast nr.-ist, ühekordselt avaldama „Tul. Radade“ õpilastoiimkondade koosseise, millise organisatsiooni lõplik moodustamine üle riigi kõigis koolis lõpeb käesolevas kuus.

1) Prantsuse Lütseum: toimk. vanem — õpet. hr. P. Viires; toimk. liikmed: esimees — A. Arder, sekretär — S. Kiiwet, laekur — P. Aarne.

2) Põltsamaa eragümn.: toimk. vanem — õpet. pr. G. Trimm, toimk. liikmed: esimees — V. Schulzenberg, sekretär — T. Pirts, laekur — L. Meiel.

3) Nõmme gümn.: toimk. vanem — õpet. hr. N. Remmel; toimk. liikmed: esinaine — H. Lesk, sekretär — V. Toonet, laekur — H. Kureniit.

4) Tõrva gümn.: toimk. vanem — õpet. pr. I. Tults; toimk. liikmed: esimees — L. Tangsoo, sekretär — L. Nõmmsalu, laekur — H. Kirt.

5) H. Treffneri gümn.: toimk. vanem — õpet. hr. J. Käosaar; toimk. liikmed: esimees — H. Kuulman, sekretär — A. Raidal, laekur — Ü. Konsap.

6) Tall. erakolledž: toimk. vanem — õpet. pr. L. Randma; toimk. liikmed: esinaine

Kõik „Tuleviku Radade“ müügist saadud summad palutakse õiendada vana aasta jooksul. Talitus

— E. Kalmet, sekretär — M. Maasik, laekur — H. Kuuttanen.

7) Tapa gümn.: toimk. vanem — õpet. hr. K. Meikop; toimk. liikmed: esimees — R. Kaur, sekretär — R. Saluri, laekur — K. Reitel.

8) Rakvere gümn.: toimk. vanem — õpet. pr. A. Laasi; toimk. liikmed: esimees — G. Atonen, sekretär — H. Siiak, laekur — E. Kägu.

9) Viljandi gümn.: toimk. vanem — õpet. hr. E. Arviste; toimk. liikmed: esimees — E. Sepp, sekretär — Ü. Mamma, laekur — E. Loo.

10) Harjumaa prog.: toimk. vanem — õpet. hr. E. Koemets; toimk. liikmed: esimees — E. Andok, sekretär — E. Altpere, laekur — A. Paas.

„Tul. Radade“ jaan. nr.

„Tul. Radade“ jaan. nr. ilmub pühade tõttu 20-ndal jaanuaril ja toob oma sisus rea koolielu käsitlevaid küsimusi.

Olgu esitatud järgmised pealkirjad: „Kust on pärit meie koolimütside värvid?“ „Õpilaste isetegevus Tallinnas ja mujal.“ „Meie koolide ajakirjad.“

Seevastu populaarteaduslikes kirjutustes loeme, kuidas on ehitatud vana Tallinn ja millised arhiivväärtused on sellest tänini säilinud. Teine huvitav artikkel on elamukultuurist, tuues peamiselt näiteid taluelamute kohta.

Jaanuarinumbri lahendada jäävad ka varem esitatud kirjandus- ja levitamisvõistlused.

Kaastöö saatmise viimane tähtpäev on 31. dets. 1938.

Saabunud ajakirjad:

„TTG“ nr. 2, Tartu II gümnaasiumi, prog. ja reaalk. häälekandja.

„IIL“ nr. 1, Tartu I gümn., prog., reaalk. ja tehnikumi õpilask. ajakiri. Peatoimetaja — õpet. pr. H. Ottas, tegevtoimetaja — J. Rebane.

„TUNGLAKANDJAD“ nr. 3, Rakvere gümn., prog. ja reaalk. õpilask. ajakiri. Tegevtoimetaja — P. Tambek.

„SÜTIK“ nr. 1, E. Lenderi gümn. õpilasaajakiri. Peatoimetaja — V. Loo, tegevtoimetaja — N. Lipp.

„MEIE NOORUS“ nr.-id 1 ja 2

„EESTI SPORDILEHT“ nr. 11

„EESTI KIRJANDUS“ nr. 11

„TALUPERENAINEN“ nr. 12

„EESTI NOORUS“ nr. 11

„EESTI NAINEN“ nr. 9

„EESTI KOOL“ nr. 9

„KEVADIK“ nr. 5

„MARET“ nr. 11

„TEATER“ nr. 8

TOIMETUS: Tegevtoimetaja: Robert Rebas. Vastutav toimetaja: Oskar Parlo.

Toimetuse nõukogu: Aleksis Kuusik, Johannes Aavik, Harald Jänes, Helene Tamverk, Elmar Etverk. Ajakirja toimkonnad: igas gümnaasiumis kolm (keskkoolis kaks) õpilasesindajat + õpetaja.

VÄLJAANDJA: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Ajakiri ilmub 9 korda aastas. Üksiknr. hind 25 snt., aastak. 2 kr. Toimetuse aadress: „Tuleviku Rajad“, Lembitu 19-2, Tallinn (tel. 453-26). Talituse aadress: „Tuleviku Rajad“, Tatari 21-a, Tallinn (tel. 444-81).

EKESKO posti jooksev arve nr. 781, Trükikoda „Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8. 1938.

Rõõmsaid, jõulupähi
ja head, uut aastat!
tulevikuradalastele
soovib
Toimetus

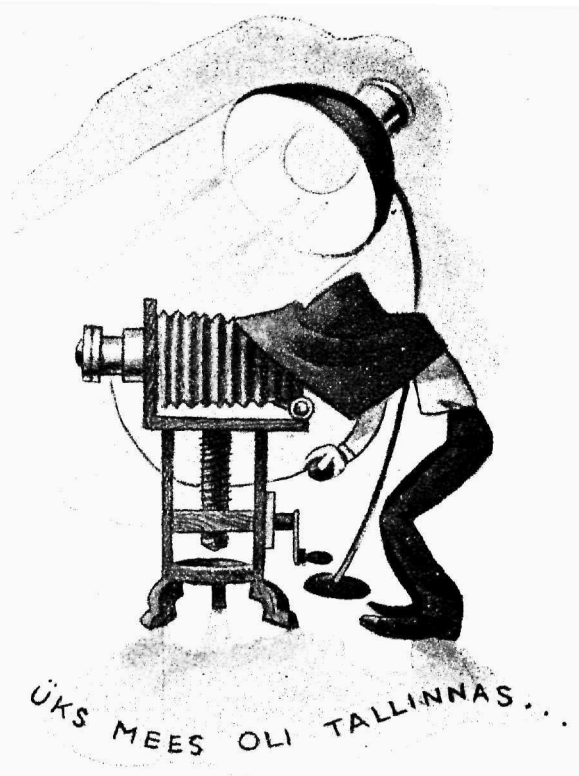
Õ IE ID
IBÖCKLEIR

KINGA 6/8

LASTE RIIETUS

valmis ja tellimise peale
ka ostja materjalist

Pesu, sukad, kindad, mütsid,
koolipõlled, kraed ja võiml. dressid

Koos esitlevad ennast
N. Nylander & H. Eggert
Moodsaim fotoateljée. Tallinn, Pikk 5, tel. 425-23

Ainult see omab vanaduses terved hambad,
kes nende eest juba noorena on hoolt kannud

Saadaval
igal pool

Milvi hambapasta —

100 000 korda tõestanud oma väärtust, 35 snt. tuub
ja

Ephag hambapasta—

45 snt. tuub,

puhastavad hambaid ja ei sisalda tervisele kahjulikke aineid.

A/S. EPHAG'i labor.

Tallinn

ON ILMUNUD EESTI VABARIIGI

SEADUSTE KOGU

I ja II köide

I köite hind brošeeritult . . . Kr. 2.50,
brošeerimata . . . Kr. 2.30.

VI köite hind brošeeritult . . . Kr. 2.—,
brošeerimata . . . Kr. 1.80,

Ettetellimisi võetakse veel vastu

Ettetellijail tuleb maksa 10 krooni à conto Riigi Trükikoja kassasse või Riigi Trükikoja jooksvale arvele Eesti Panka nr. 4017, Eesti Rahvapanka nr. 2605 või postiasutuste kaudu posti jooksvale arvele nr. 259. Ettetelijaile saadetakse 1. ja 6. köide kohe välja.

Kui ilmunud köidete hind hakkab ületama sissemakstud Kr. 10.—, siis tellijad tasuvad jälle à conto 10 krooni, seni kui „Seaduste kogu“ on lõplikult ilmunud.

Õppetarbeid

kooskõlas õpetajate ja õpilaste soovidega valmistatakse ajako-
haselt sisustatud ETK tehaseis

ETK koolivihud, vesivärvid
„Vikerkaar“, ETK kooliranitsad,
portfellid ja tindid

**on parimad kaaslased
edukal õppetööl!**

Müügil ühiskaupluses ja koolitarvete
müügikohtades

TRÜKIKODA ESTOTRÜKK

Igasugused trükitööd

MÕÕDUKAD HINNAD

TALLINN, SUUR KARJA 8
TELEFON 445-25

Tuleviku Rajad
1938

Sp, 2702

Valmisriided, vihmakuued

suures valikus

K/m. L. KARŠENSTEIN

HARJU 23

Tellimiste vastuvõtmine. Järelmaks võimaldatud

„Tuleviku Radade“

üksiknumbrid on müügil Tallinnas „KOOLI-KOOPERATIIVIS“
ja BALTI JAAMA RAAMATUKAPIS